

Saimaan ammattikorkeakoulu
Hotelli- ja ravintola-ala Lappeenranta
Hotelli- ja ravintola-alan liikkeenjohdon ylempi AMK-koulutus
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Siru Lavikka

Paikallisten asukkaiden motivaation merkitys Saimaa Geopark -luontokohteiden kehittämisessä

Opinnäytetyö 2018

Tiivistelmä

Siru Lavikka

Paikallisten asukkaiden motivaation merkitys Saimaa Geopark -luontokohteiden kehittämisessä, 60 sivua, 1 liite

Saimaan ammattikorkeakoulu

Hotelli- ja ravintola-ala Lappeenranta

Hotelli- ja ravintola-alan liikkeenjohdon ylempi AMK

Restonomi YAMK

Opinnäytetyö 2018

Ohjaajat: lehtori Anu Nuutinen, Saimaan ammattikorkeakoulu.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Saimaa Geopark Ry:n luontokohteiden kahden kylän asukkaiden ajatuksia siitä, mikä motivoi heitä kehittämään geo- ja luontomatkailukohteita. Lisäksi selvitettiin mitä paikalliset pitävät tärkeänä matkailun kehittämisessä omalla asuinalueella. Tavoitteena oli myös saada konkreettisia ideoita uusiin tuotteisiin ja palveluihin paikallisilta asukkailta.

Työssä kuvattiin yhteiskunnan teollinen kehitys ja sen vaikutus Saimaa Geoparkin luontokohteiden alueella sijaitsevien kylien ja niiden asukkaiden arkeen ja elinkeinoihin. Kansalaisyhteiskunta on yksilön väline toteuttaa vapaaehtoista aktiivista toimintaa. Toimintaympäristön tulevaisuuden mahdollisuuksien kehittämistä lähestyttiin työelämän muutoksen, digitalisaation ja megatrendien avulla.

Luonnossa tapahtuva matkailu on yksi Saimaa Geopark Ry:n kehittämisen tavoitteita, ja se on myös tärkeässä roolissa maaseudun aluekehityksessä. Tämän työn tutkimus suoritettiin laadullisena tutkimuksena, tietoa kerättiin teemahaastatteluilla. Tulosten perusteella saatiin tietoa siitä, mitä paikalliset ihmiset kokivat tärkeinä asioina oman alueensa geo- ja luontomatkailun kehittämisessä. Tämän tutkimuksen perusteella mukava yhdessä tekeminen ja omaa mielenkiintoa palveleva, sopivan haastava toiminta motivoi yhteisten toimintojen kehittämiseen ja tekemiseen.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että geo- ja luontomatkailun kehittämistä pidettiin positiivisena asiana kylien asukkaiden keskuudessa. Paikallisten suhtautuminen turismiin ja kehittämistyöhön on pitkälti samoilla linjoilla, kuin geomatkailun kehittämisen tavoitteetkin. Geomatkailun avulla kehitetään sellaista matkailua, jossa huomioidaan alueen ja sen asukkaiden ominaisuudet ja pyritään saamaan aikaan kestävä, paikalliset olosuhteet ja kulttuurin huomioivaa uutta toimintaa. Työn tuloksia voidaan käyttää apuna suunniteltaessa yhteistä toimintaa kylien paikallisten asukkaiden kanssa, Saimaa Geoparkin projekteissa ja muissa yhteistyöhankkeissa. Mielenkiintoinen jatkotutkimus aiheesta olisi tämän työn lopussa esitetyn toimintamallin kehittäminen, jossa paikallisten ihmisten sisäisen motivaation positiiviset voimavarat pyrittäisiin viemään kehittäjäorganisaation toiminnan osaksi.

Asiasanat: motivaatio, luontomatkailu, maaseutumatkailu, geomatkailu, itseohjautuvuusteoria.

Abstract

Siru Lavikka

Meaning of the motivation of local residents in the development of Saimaa Geopark geotourism destinations, 60 Pages, 1 Appendice

Saimaa University of Applied Sciences

Master´s Degree Programme in Hotel and Restaurant Management, Lappeenranta

Master of Hospitality Name of your Specialisation

Master´s Thesis 2018

Instructor: Anu Nuutinen, Lecturer

The purpose of this study was to find out the ideas of people living in the two villages of the Saimaa Geopark area, about what motivated them to develop geo- and nature tourism destinations. In addition, what residents consider important in the development of geo- and nature tourism destinations. The goal was also to get concrete ideas for developing new products and services.

The work describes the industrial development of society and its impact on the daily lives and livelihoods of rural villages and residents of the Saimaa Geopark nature sites. In addition, I briefly describe the concept and activity of civic society, which is an instrument of the individual to carry out voluntary activities in this work. The development of the future potential of the operating environment was approached in this work through change in working life, digitalization and megatrends.

Nature tourism is one of the goals of developing for Saimaa Geopark Ry and also plays an important role in rural development. The study of this work was carried out as a qualitative survey, the data was collected by theme interviews, the results of which gave information on what local people felt important to the development of geo- and nature tourism in their own area. According to this study, a nice combination of work and the proper challenging activity is that serves one's own interest in the development and creation of common activities.

The results of this study show that the development of geo and nature tourism has been positively addressed among the local inhabitants of the villages. Local approaches to tourism and development work are largely the same as the goals of developing geotourism. Geotourism aims to create a region of tourism that takes into account the characteristics of the area and its inhabitants and aims to create sustainable local conditions and cultural activities. The results of this work can be used to design volunteer activities with local villagers with Saimaa Geopark projects and other collaborative projects. An interesting and second extension of the subject would be the development of the model presented at the end of this work, in which the positive resources of the internal motivation of local people were attempted to be part of the developer's organization.

Keywords: motivation, nature tourism, rural tourism, geotourism, self-rejuvenation theory.

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Toimintaympäristön kuvaus	8
2.1	Saimaa Geopark	8
2.2	Luontomatkailu	10
2.3	Maaseutumatkailu	10
2.4	Geomatkailu	11
3	Yhteiskunta murroksessa	12
3.1	Arvot yhteiskunnan kehityksessä	12
3.2	Katsaus Suomen teollisuuden kehitykseen	13
3.3	Kehitykseen vaikuttavia tekijöitä	15
4	Megatrendit ja tulevaisuuden ennakointi	15
4.1	Digitalisaatio uuden aikakauden mahdollisuus	16
4.2	Kansalaisyhteiskunta	18
5	Luontomatkailun kehittäminen maaseudulla	20
6	Opinnäytetyön käytännön toteutus	22
6.1	Aineiston keruu	23
6.2	Aineiston analyysi	24
6.3	Tutkimuksen luotettavuus	25
7	Tutkimustulokset	26
7.1	Geomatkailun kehittäminen teemoittain	27
7.1.1	Koulutukseen ja perinteisiin liittyvä kehittäminen	27
7.1.2	Turismiin ja matkailuun liittyvät toiminnot	28
7.1.3	Paikalliset tuotteet ja ruoka	29
7.1.4	Ulkoilu- ja liikunta-aktiiviteettien kehittäminen	29
7.1.5	Kulttuuristen voimavarojen hyödyntäminen	30
7.1.6	Ympäristön suojeleminen ja kestävä kehitys	30
7.2	Motivaatio, voima joka saa ihmiset liikkeelle	31
7.2.1	Tarveteoriat	33
7.2.2	Yhteisöllisyys yhteenkuuluvuuden ilmentymänä	34
7.2.3	Itseohjautuvuusteoriataoria	36
7.3	Kuka toteuttaisi uusia toimintoja	40
7.3.1	Luonto- ja geomatkailun kehittäminen tutkittavien kylien alueella	41
7.3.2	Elinkeinotoiminta	43
7.4	Luovan prosessin systeemi	44
7.5	Luovuudesta innovaatioksi	45
7.6	Tutkimuksen liittyminen aikaisempaan tutkimukseen	46
8	Keskeiset huomiot tuloksista	48
8.1	Onnistumisen edellytykset	48
8.2	Haasteita	49
8.3	Mahdollisuuksia	49
9	Yhteenveto	50
9.1	Pohdinta	51
9.2	Luovan prosessin kolmannen ulottuvuuden löytäminen	53
	Kuvat	56
	Taulukot	57
	Lähteet	58
	Liitteet	61

1 Johdanto

Tämän työn ensimmäinen tavoite on selvittää mikä motivoi yksittäisiä henkilöitä, kylien asukkaita kehittämään luonto- ja geomatkailukohteita omalla asuinalueellaan. Tavoitteen selvittämiseksi tietoa kerätään toteuttamalla teemahaastatteluita, joiden avulla saadaan tietoa, miten kylien asukkaat kehittäisivät oman asuinalueensa luontomatkailu- ja geomatkailukohteita. Teemahaastattelujen tueksi ja taustatiedoksi selvitetään, minkälainen toimintaympäristö on kyseessä. Toimintaympäristön kuvauksella pyritään tuomaan esiin alueelliset haasteet ja mahdollisuudet luonto- ja geomatkailun kehittämisessä.

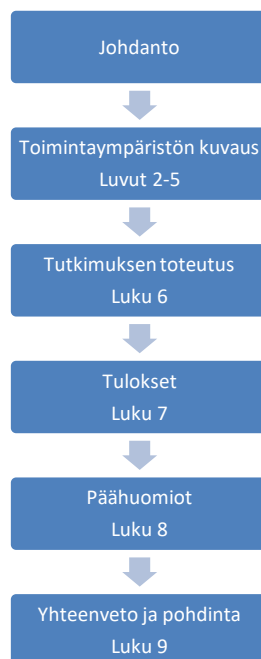
Tutkimuksen tulosten avulla selvitetään vastaukset tutkimuskysymyksiin; mitä paikalliset asukkaat pitävät tärkeänä oman alueensa luonto- ja geomatkailukohteiden kehittämisessä ja mikä motivoi paikallisia ihmisiä kehittämään luontomatkailu- ja geomatkailu kohteita oman kotikylänsä alueella.

Toisena tavoitteena työllä on oman tiedollisen kehittymisen ja toiminta-alueen tuntemuksen lisääntyminen. Aiheen käsittely ja sen valikoituminen opinnäytetyön aiheeksi on ollut antoisa ja pitkä prosessi. Tätä johdantoa kirjoittaessani voin palata elokuiseen aurinkoiseen iltapäivään, jolloin istahdin ensimmäistä kertaa Saimaan Ammattikorkeakoulun auditorion tuolille. Silloin tämä prosessi oikeastaan jatkui, jatkoin *suorittamista*, johon opintojen aloittaminen osaltaan liittyi. Suorittamisella yritin saada itseni mahtumaan muovailemaani muottiin, johon sisältyi kotitilani pyörittäminen Etelä-Karjalan maaseudulla sekä sivutoimisen yrittäjyyden käynnistäminen. Tavoitteenani oli suorittaa tutkinto sekä oppia uutta taloudesta ja johtamisesta. Alkuperäinen suunnitelma tämän työn toteuttamiseksi oli selvittää taloudellisten tulomahdollisuuksien aikaansaamista luontomatkailun, maiseman ja maatalouden yhteensovittamisella. Onneksi työn aloitus takkusi, tiedon lisääntyessä tapahtui myös muutoksia ajattelussani. Aloin herätä todellisuuteen, uskalsin myöntää, että en sovi muovaamaani muottiin, eikä maaseudun- ja matkailun kehittämisstrategioistakaan löydy punaista lankaa tekemiselleni.

Näkemykseni toiminta-alueen kehittämistä oli aika mustavalkoinen. Ajattelin omalle toiminta-alueelleni sijoittuvan luontomatkailun ja sen kehittämistoiminnan olevan sekalaista hanketoimintaa ja pienen piirin puuhastelua. Onneksi opinnäytetyötä tehdessä vastaan tuli umpikuja, jonka vuoksi työn lähestymissuuntaa oli pakko tarkistaa ja samalla aiheen rajauskin tarkentui ja taloudellisen lähestymistavan sijaan aihetta tutkitaan paikallisten toimijoiden motivaation kautta.

Umpikujan jälkeen löytyi polku, jota pitkin työ lähti etenemään. Sain työn ohjaajalta vinkin Imatralla järjestettävästä luontomatkailuaiheisesta seminaarista. Seminaari vahvisti tuntemustani siitä, että kehittäminen kehittämisen vuoksi ei ole minun juttuni. Tilaisuuden antia oli myös tämän opinnäytetyön lopullisen aiheen muotoutumiseen vaikuttanut kontakti, Imatralla tapasin Saimaa Geopark -työryhmän jäseniä, joiden kanssa keskustelimme opinnäytetyöni aiheesta. Sovimme, että teen työn heidän toimintaansa sopivaksi. Samalla aiheeseen tuli mukaan kylien paikallisten asukkaiden toimintaideoiden huomioiminen kehittämistyössä.

Kuvassa 1 on esitetty tämän opinnäytetyön raportin eteneminen. Johdannossa kerrotaan, miksi tutkittavaan aiheeseen on päädytty sekä taustoitetaan tutkijan näkökulmaa ja sen vaikutusta työn etenemiseen ja aiheen valintaan.

Kuva 1. Opinnäytetyön rakenne.

Luvuissa 2-5 esitellään tutkimuksen toimintaympäristö. Taustoittamisen tavoitteena on selvittää toimintaympäristössä ja elinkeinoissa tapahtuneet muutokset ja löytää sieltä mahdollisuus vastata vallitsevaan tilanteeseen. Lähdemateriaalina kuvauksessa käytetään Sitran tutkimuksia ja raportteja sekä aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja internetin lähteitä.

Käsitteistä määritellään luontomatkailun, maaseutumatkailun, geomatkailun sekä kansalaisyhteiskunnan käsitteet. Lisäksi tutustutaan luontomatkailuun liittyvien alojen kehitystä ohjaaviin metsä- ja matkailustrategioihin.

Luvussa 6 kerrotaan tutkimuksen käytännön toteutuksen suorittamisesta sekä perustellaan käytetyt tutkimusmenetelmät ja miksi niihin on päädytty.

Luvussa 7 esitellään tutkimuksen tulokset sekä tutkimuksen sijoittuminen aiheesta tehtyjen aikaisempien tutkimusten aihepiireihin. Luku 8 sisältää tiivistetysti päähuomiot työn tuloksista ja antaa jatkohyödyntäjälle pikalistan, jonka avulla saatua tietoa voidaan jatko hyödyntää. Yhteenveto ja pohdita löytyvät luvusta 9.

2 Toimintaympäristön kuvaus

Tämän tutkimuksen teemahaastattelut suoritetaan Saimaa Geopark Ry:n luontokohteiden alueella sijaitsevissa kahdessa kylässä asuville henkilöille. Tässä luvussa kerrotaan mikä on Saimaa Geopark Ry sekä sen tavoitteista luontomatkailun kehittämisessä. Luvussa selvitetään myös aiheeseen liittyvät käsitteet; luontomatkailu, geomatkailu ja maaseutumatkailu.

2.1 Saimaa Geopark

Saimaa Geopark on yhtenäinen alue, jolla on erityisiä geologista arvoa ja se sisältää kansallisesti ja kansainvälisesti merkittäviä geologisia maisemia ja nähtävyyksiä. Alueella on myös arkeologisesti, historiallisesti ja kulttuurisesti tärkeitä kohteita. Saimaa Geopark sijaitsee; Mikkelin, Juvan, Sulkavan, Puumalan, Ruokolahden, Imatran, Lappeenrannan, Savitaipaleen ja Taipalsaaren alueella, sen pinta-ala on 6 063 km². Saimaa Geopark Ry hakee

parhaillaan alueelle UNESCO Global Geopark verkoston statusta. Maailmassa on tällä hetkellä 140 UNESCO Global Geopark -statuksen saanutta aluetta 38 maassa. Suomessa on tällä hetkellä yksi Geopark alue, joka sijaitsee Rokualla. (UNESCO, 2018; Saimaa Geopark, 2018a; Saimaa Geopark 2018b.)

Saimaa Geoparkin alueella on 65 geokohdetta, joiden joukossa on tuttuja nähtävyyksiä, rakennettuja kohteita, ja luonnon muovaamia erityisiä paikkoja. Luonto- ja kulttuurikohteita Saimaa Geoparkin listalla on 53. Saimaa on valittu geomatkailun kehittämiskohteeksi, koska se on geologialtaan ainutlaatuinen järviolue maailmassa. Geologia tuo myös alueen matkailuun uudenlaista sisältöä, luontomatkailu on alueellisesti tärkeä kehittämiskohde. (Saimaa Geopark 2018a; Saimaa Geopark 2018b.)

Saimaa Geopark haluaa toiminnassaan edistää luonto- ja geomatkailulle ominaisia piirteitä, kuten maisemien hyödyntämistä, maaseudun kestävästä kehitystä, massaturismin negatiivisten vaikutusten minimointia ja kohteiden logistisen saavutettavuuden mahdollistamista. Lisäksi Saimaa Geopark Ry vaalii alueen ainutlaatuisuutta ja edistää kestävästä kehityksen tuotteistusta ja toimintaa alueella. (Saimaa Geopark 2018a; Saimaa Geopark 2018b.)

Toiminnan tavoitteena on luoda alueen yrityksille uudenlaisia toimintaedellytyksiä ja vahvistaa matkailuelinkeinoa. Saimaa Geopark Ry pyrkii toimimaan yritysten tukena ja asiantuntijana geologisten sisältöjen tuotteistamisessa, verkottamalla yrityksiä toisiinsa ja eri alojen asiantuntijoihin. Saimaa Geopark Ry tuo alueelle ja sen toimijoille kansainvälisiä verkosto- ja yhteistyömahdollisuuksia. Alueen asukkaiden kotiseudun tuntemuksen, arvostuksen, identiteetin ja elinvoiman lisääminen kuuluvat toiminnan tavoitteisiin. (Saimaa Geopark 2018a; Saimaa Geopark 2018b.)

Tämän tutkimuksen kohteena on kaksi Saimaa Geoparkin luontokohteiden listalla olevaa kylää, jotka ovat tyypillistä Suomalaista maaseutua, ne luokitellaan harvaan asutun maaseudun vyöhykkeeseen kuuluvaksi. Saimaa Geopark toimii osaltaan uuden toiminnan mahdollistajana ja toteuttaa geomatkailun periaatteiden mukaista paikallisten asukkaiden toiveet ja tarpeet huomioon

ottavaa matkailun kehittämistä alueilla, se ei kuitenkaan tuota matkailuun liittyviä palveluita.

2.2 Luontomatkailu

Hemmin (2005) mukaan luontomatkailu on sellaista matkailua, joka tapahtuu luonnonympäristössä ja pyrkii noudattamaan kestävän kehityksen mukaisia periaatteita. Käsite pitää sisällään; luonnosta kiinnostuneen matkailijan, luontomatkailijan, luontoa tuotantotekijänä käyttävän luontomatkailuyrittäjän, luontomatkailutuotteet, luontomatkailun julkiset toimijat sekä matkailukohteen, luonnon. Luontomatkailun määrittelyä voidaan tehdä monesta eri näkökulmasta. Yleisesti luontomatkailu voitaisiin määritellä seuraavasti: luontomatkailu on toimintaa, jossa ihmiset matkustavat tavanomaisen elinpiirinsä ulkopuolelle (matkailun määritelmä) tutustuakseen elottomaan ja elolliseen luontoon ("biologinen luonto"), kehittääkseen eettisesti kestävämpää ekologis-humanistista luontosuhdettaan (ympäristöfilosofia) ja nauttiakseen luontoelämyksestä (luonto kokemusympäristönä) ja josta luontomatkailuyrittäjät saavat toimeentulonsa (luontomatkailuelinkeino). Luontomatkailu on osa luonnon virkistyskäyttöä, mutta kaikki luonnon virkistyskäyttö ei ole luontomatkailua. Luonnossa voi virkistäytyä kotoa käsinkin, matkailu on sellaista toimintaa, jossa lähdetään pois kotoa.

Verrattuna perinteiseen matkailuun ja matkailutuotantoon, luontomatkailun paikallinen kytkös on tiivis. Luontomatkailuun liittyvät tehtävät edellyttävät usein hyvää paikallistuntemusta, alueen perinteistä luonto- ja elinkeino-osaamista sekä sitoutumista alueeseen. (Saarinen 2005.)

2.3 Maaseutumatkailu

Maaseutumatkailu on maaseudun luontaisiin edellytyksiin perustuvaa maaseudulla tapahtuvaa matkailun elinkeino- ja yritystoimintaa. Maaseutumatkailussa hyödynnetään maaseudun luontaisia edellytyksiä, kuten luontoa, maisemaa, kulttuuria ja pienyrittäjyyteen perustuvaa maaseudulla tapahtuvaa toimintaa. Toimintaa harjoitetaan päätoimisena yritystoimintana tai usein maatalouden sivutoimisena yritystoimintana. Maaseutumatkailun alalla toimijoista pääosa sijoittuu kaupunki-maaseutuluokituksen mukaan määriteltynä

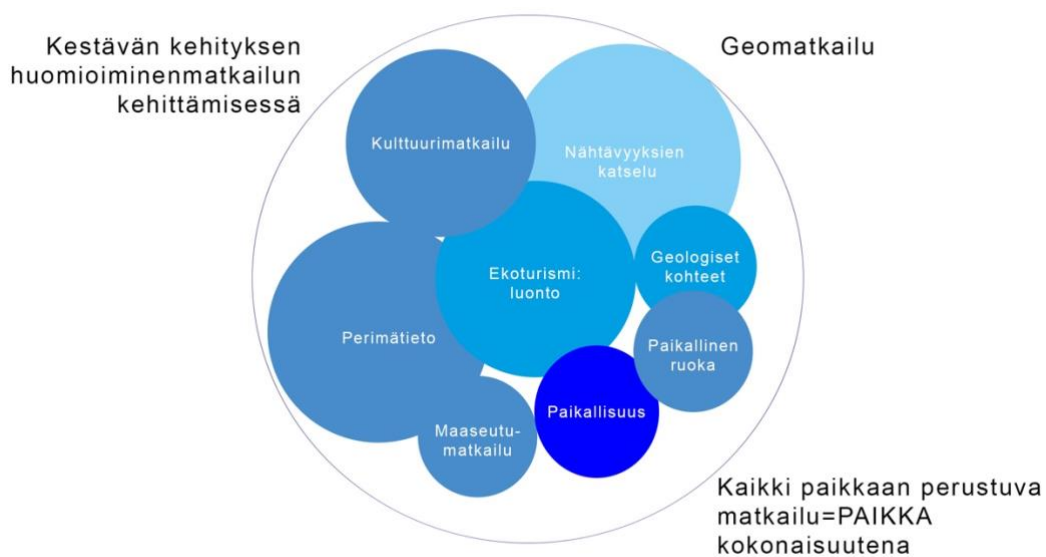
ydinmaaseudulle, jonkin verran toimijoita on myös syrjäisellä maaseudulla. Maaseutumatkailun kaksi merkittävintä sektoria ovat loma-asuntovuokraustoiminta ja maatilamatkailu. Maaseutumatkailulla voi olla huomattavia paikallisia positiivisia vaikutuksia alueen kehittämiseen. Matkailu ja maaseutumatkailu ovat yksi harvoista elinkeinoista, joilla on kasvuedellytyksiä syrjäseuduilla. (Hemmi 2005, 183-242.)

Elinkeinorakenteessa alkutuotanto on edelleen tärkeässä roolissa maaseudulla. Maaseutu voidaan jakaa teolliseen perinteen maaseutuun, uudistuvaan maaseutuun ja perinteiseen maaseutuun (Hemmi 2005, 183-242). Teollisen kehityksen myötä maaseudun ikärakenne ja työpaikkojen määrä ovat muuttuneet. Samalla elinvoima ja uusiutumiskyky ovat laskeneet.

2.4 Geomatkailu

Geomatkailu on matkailua, joka pyrkii maksimoimaan turismin mukanaan tuomat hyödyt kohteelle ja minimoimaan negatiiviset vaikutukset sekä rakentamaan vastuullista turismia, joka on strategisesti mietittyä ja mahdollisimman kestäväällä pohjalla. Geomatkailun strategia on ymmärtää paikan lähtökohdat uuden rakentamiselle. Huonosti johdettu kehitystyö voi vahingoittaa paikkaa, mutta hyvin toteutettuna se voi tuottaa alueelle monenlaisia hyötyjä. Tourtellot (2016) mukaan, National Geographic ja Travel Industry Association of America (USTA) ovat määritelleet geotourism käsitteen seuraavasti: *tourism that sustains or enhances the geographical character of a place-its environment, culture, aesthetics, heritage, and the well-being of its residents.*

Geomatkailulla voidaan tarkoittaa myös sellaista matkailua, joka perustuu kiinnostukseen geologisiin kohteisiin. (Destination Stewardship Center, 2018.) Tässä työssä aihetta lähestytään National Geographicin ja USTAN määritelmän näkökulmasta. Geomatkailu käsitettä kehiteltäessä sen työnimikkeinä keskustellussa on käytetty esimerkiksi sanoja; paikkaan perustuva turismi ja yhteisöllisyyteen perustuva turismi. Kuvassa 2 on esitetty Tourtellot (2016) mukaan kuinka geomatkailu toimii viitekehyksenä houkuttelevan ja kestäväen matkailukohteen kehittämisessä.

Kuva 2. Geomatkailukohteen kehittämisessä huomioitavat kokonaisuudet. (mukaillen, Tourtelot 2016).

3 Yhteiskunta murroksessa

Tässä luvussa kuvataan lyhyesti maamme yhteiskunnan teollisessa kehityksessä tapahtuneita muutoksia. Niiden avulla hahmotetaan, miksi aika jota nyt elämme, on tuonut mukanaan merkittäviä muutoksia ja samalla myös monia mahdollisuuksia.

3.1 Arvot yhteiskunnan kehityksessä

Toimintatapamme ovat vuosien saatossa vakiintuneet yhteiskuntaa ylläpitäviksi instituutioiksi, sosiaalisiksi järjestelmiksi, jotka ohjaavat toimintaamme ja vaikuttavat monin tavoin siihen minkälaisia valintoja teemme ja mitä asioita pidämme mahdollisina. Ihmisten toimintatapojen institutionalisoituessa ne muuttuvat sitkeiksi, hitaasti muuttuviksi ja vaihtoehtoja poissulkeviksi. Tämän vuoksi monet vanhentuneiksi tai haitallisiksi todetut käytännöt säilyvät pitkään, vaikka tietoa paremmista vaihtoehtoista ja uusista ratkaisuista tulee koko ajan lisää. (Hautamäki, Leppänen, Mokka, Neuvonen 2017; Kiiski Kataja, Laine, Jousilahti, Neuvonen 2018.)

Luvussa 3.2 kerrotaan lyhyesti Suomen teollisen kehityksen vaiheista. Se auttaa ymmärtämään maassamme tapahtunutta nopeaa muutosta, kuva 3 hahmottaa muutoksen moniportaisuutta ja kuvaa hyvin sitä, minkälaiseen muutokseen yhteiskunnan jäsenet ovat joutuneet mukautumaan melko lyhyessä ajassa.

Yhteiskunnan kehittyessä pohjalla olevat arvot seuraavat muutosta. Arvojen muuttuminen ei kuitenkaan tapahdu yhtä nopeasti kuin vaikkapa poliittisten järjestelmien muutokset. Pohjoismaista ajattelutapaa ja ihanteita ovat muokanneet:

- siirtyminen maaseudun alkutuotannosta rutiininomaiseen teollisuus- ja konttorityöhön,
- elämänpiirin globalisoituminen, muutamien kymmenien ihmisten yhteisöstä yli rajojen verkottuneeseen maailmaan,
- oppimisen keskittyminen koulussa tieteeseen nojaavaan maailmankuvaan.

(Hautamäki ym. 2017; Kiiski Kataja ym. 2018.)

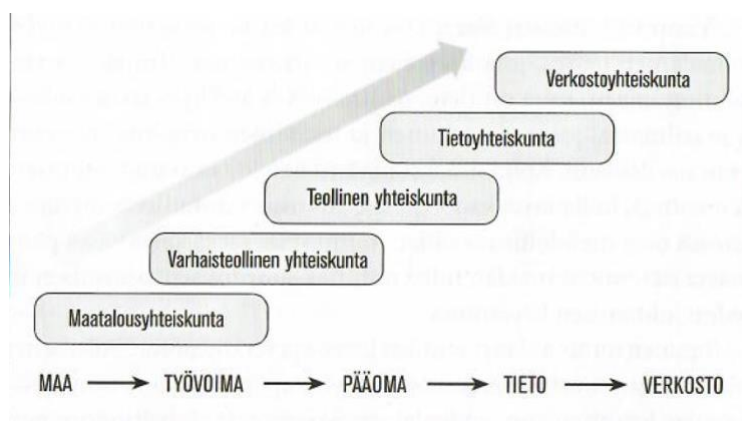
3.2 Katsaus Suomen teollisuuden kehitykseen

Suomi on nopeasti teollistunut ja kehittynyt maa. Kehitystä ovat edistäneet muun muassa yhteydet ulkomaailmaan ja taloudellisten suhteiden muutokset, lisäksi kehityksen aikaansaamiseksi on tarvittu resursseja, joista maamme runsaat metsävarat olivat etenkin teollistumisen alkuvaiheessa erittäin tärkeitä. Kyky omaksua, luoda uutta tietoa ja teknologiaa ja niiden sovelluksia ovat olleet tärkeässä roolissa maamme kehityksessä. Menestyksen taustalla voidaan ajatella olevan sopiva sekoitus yhteiskunnallisia oloja, kulttuuria, poliittista vakautta ja toimintaympäristöstä tulevaa vaikutusta sekä kehityksen aikaansaamiseen tarvittavaa sopivaa kyvykkyyttä. (Leppälä 2014, 15 – 28.)

Suomessa tervanpoltto oli ensimmäinen vaihe puutavaroihin perustuvien teknisten innovaatioiden ketjussa. Sen voidaan myös katsoa olevan alku Suomen teollistumiselle. Tervanpoltto tuotti pääomaa, kehitti toimijoiden verkostoja sekä loi kansainvälisiä kauppayhteyksiä. Suomen teollinen perusta rakentui metsävaroille. Informaatiotekninen globaali innovaatio, sanomalehti lisäsi

paperin kysyntää huomasti, minkä myötä myös metsävarojen kysyntä lisääntyi. (Leppälä 2014, 15 – 28.)

Toisen maailmansodan jälkeen Suomesta alettiin käyttää termiä moderni hyvinvointivaltio. Metsäteollisuuden ja sitä tukevien teollisten alojen kasvava kysyntä vaikuttivat kehitykseen. Laman koetellessa Suomea 1990-luvulla pelastus löytyi jälleen informaatioteknologisesta innovaatiosta, tällä kertaa pelastaja oli täysin yllättäen niin kutsuttu Nokian ihme. Suomeen syntyi nopeasti suuri ja globaalisti toimiva elektroniikkateollisuuden jättiläinen. Muutamassa vuodessa elektroniikkateollisuus nousi puunjalostuksen ja koneteollisuuden ohi tärkeimmäksi teolliseksi toimijaksi. (Leppälä 2014, 15-28.)

Kuva 3. Yhteiskunnan kehitys maatalousyhteiskunnasta verkostoyhteiskunnaksi (Sydänmaanlakka 2009).

Tuotannon rakenteen muuttuessa, myös kansantaloudellinen rakenne on muuttunut. 1910-luvulla noin 70% väestöstä sai toimeentulonsa maataloudesta, teollisuudessa työskentelevien osuus kaikesta työvoimasta oli 1960 - ja 70-luvuilla, yli viidennes. 2000-luvulla maatalouden osuus oli enää 3-4 % ja teollisuuden osuus 15%, palvelualan työpaikat ovat lisääntyneet. Uudet keksinnöt ja innovaatiot lisäävät jatkuvasti tuotannon tehokkuutta. Uudenlaisia toimintatapoja ja hyödykkeitä tulee elinkeinojen, palveluiden ja yksityisten kansalaisten käyttöön jatkuvasti. Muutos on käynnissä edelleen, asiantuntijat kutsuvat nykyistä aikaa jälkiteolliseksi yhteiskunnaksi. (Leppälä 2014, 15-28.)

3.3 Kehitykseen vaikuttavia tekijöitä

Edellä kuvatun teollisen muutoksen lisäksi alueiden kehitykseen vaikuttavat monet muut tekijät. Maaseudun kehittämistyössä ovat pitkään olleet mukana alueellisuutta korostavat paradigmat, erityisesti paikallisesti juurtuneiden sosiokulttuuristen institutionaalisten ja poliittisten tekijöiden merkitystä pidetään tärkeänä kasvun ja kehityksen kannalta (Hyyryläinen, Pylkkänen, Suutari 2012). Suomalaista maaseutua ajatellaan ja kehitetään tilana tai alueena. Aluetta tarkastellaan paikkatietopohjaisen kaupunki-maaseutuluokituksen avulla. Sen mukaan suomessa voidaan erottaa toisistaan kaupungit, kaupunkien läheinen maaseutu, ydinmaaseutu ja harvaan asuttu maaseutu omina vyöhykkeinään. (Tilastokeskus 2018.)

Kaupunki-maaseutuluokituksen myötä alueiden kehitysmahdollisuuksien nähdään perustuvan niiden omaan kykyyn luoda ja vapauttaa kehityksen kannalta tarvittavia resursseja alueiden sisällä vallitsevaan vahvaan sosiaaliseen pääomaan, paikallisiin yhteistyöverkostoihin sekä paikalliseen tiedon kasautumiseen. Kansainvälisesti on sanottu, että maaseudun kehittämisessä painopiste on siirtynyt haittojen kompensoinnista maaseudun luontoon ja kulttuuriin liittyvien mahdollisuuksien hyödyntämiseen. (Hyyryläinen ym. 2012.)

Matkailualalla nähdään paljon kehittymismahdollisuuksia maaseudulla ja sen uskotaan tuovan taloudellista tuottoa alueille. Saarisen (2007) mukaan turismi ja matkailu voivat hyvinkin olla potentiaalinen pelastus Suomen maaseudulle. Hänen mukaansa onnistumiseen vaaditaan kuitenkin systemaattista strategista kehitystyötä yhteistyössä eri alojen toimijoiden kanssa. Huomiota tulisi kiinnittää myös sosiaalisiin, ympäristöllisiin ja taloudellisiin näkökulmiin. Tärkeänä asiana matkailun alueellisessa kehittämisessä tulisi ottaa huomioon alueen arvopohja ja elinkeinon asettuminen muuhun alueelliseen toimintaan. (Saarinen, 2007.)

4 Megatrendit ja tulevaisuuden ennakointi

Tässä luvussa kerrotaan lyhyesti megatrendeistä ja arvioidaan, kuinka ne vaikuttavat käsiteltävään aiheeseen, eli luontomatkailun ja Geopark -kohteiden kehittämiseen paikallisten toimijoiden näkökulmasta.

Tulevaisuudentutkijat arvioivat ja ennakoivat tulevaisuutta trendien ja megatrendien avulla. Tulevaisuuden ennakointi perustuu tämän päivän ja historian tietojen käyttöön sekä mielikuvitukseen (Hiltunen 2017). Edellä kuvattu Suomen nopea teollistuminen tervanpoltosta tähän päivään on vaikuttanut ihmisten arvoihin ja muokannut kehityksen kulkua. Teollisen kehityksen nopeus ja agraariyhteiskunnan rooli siinä tuovat osaltaan näkökulmaa tämän työn kulttuuriseen viitekehykseen.

Megatrendit ovat sellaisia muutossuuntauksia, joilla on globaaleja ja laajoja vaikutuksia. Niiden historia ulottuu vuosien taakse ja ne ovat syvällä arjessamme (Hiltunen 2017). Megatrendit ovat ajallisesti pitkäkestoisia, eikä niiden toteutumista tai suuntaa voida varmasti tietää.

Kymmenen megatrendiä, jotka parhaillaan vaikuttavat elämäämme ja joiden vaikutus tulevaisuudessa voi olla merkittävä, ovat listattuna; väestönkasvu, väestön ikääntyminen, globalisaatio, kaupungistuminen, varallisuuden ja keskiluokan kasvu, kulutuksen kasvu ja resurssien väheneminen, eriarvoisuuden lisääntyminen, ilmastonmuutos ja ympäristön saastuminen, digitalisaatio ja teknologinen kehitys. (Hiltunen 2017.)

Tässä työssä digitalisaatio, globalisaatio ja teknologian kehitys nähdään mahdollisuuksina, joiden avulla maaseudun väestö pääsee hyödyntämään omaa osaamistaan ja asuinalueitaan entistä tehokkaammin. Kaikki edellä luetelluista kymmenestä megatrendistä tuovat vaikutuksia luonto- ja geopark -matkailukohteiden kehittämiseen. Tämän työn tarkoitus on lähestyä aihetta mahdollisuuksien näkökulmasta, joten megatrendeistä käsittelyyn ja kulttuurisen näkökulman kuvaamiseen on valittu ne, joiden uskotaan tuovan positiivisia näkymiä toiminta-alueelle.

4.1 Digitalisaatio uuden aikakauden mahdollisuus

Uuden aikakauden ja digitaalisen murroksen myötä resurssien entistä tehokkaampi ja monipuolisempi hyödyntäminen tulee mahdolliseksi. On olemassa paljon hajautuneita ja vajaakäytössä olevia voimavaroja. Ne voivat olla aineellisesta omaisuudesta, kuten esineitä tai kiinteistöjä, tai aineettomia resursseja, kuten verkostoja, osaamista tai rekistereissä ja tietokannoissa olevaa dataa.

Digitalisaatio mahdollistaa olemassa olevien materiaalistien resurssien tai datan tehokkaamman hyödyntämisen ja hajautetumman ja verkostomaisemman toiminnan, jonka puitteissa nykyistä useammat ihmiset pääsevät hyödyntämään ja kehittämään itseään ja taitojaan. (Kiiski ym. 2018.)

Yhteiskunta	Teknologinen muutos	Taloudellinen muutos	Sosiaalinen muutos	Kuluttamisen muutos	Kehityksen päämäärä
Teollinen yhteiskunta	Yhdenmukaistettu tiedekeskeisyys ja toiminnallisuus	Taloudellinen kasvu	Materiaalinen turvallisuus ja sosiaalinen status mahdollisia eri yhteiskuntaluokille	Massat jäljittelevät vallassa olevan luokan ominaisuuksia.	Tehokkaampi tuotanto ja korkeampi tuottavuus
Tieto-yhteiskunta	Informaatio-tekniikan nopea kehittyminen ja massakommunikointi	Talouden ja tuotannon globalisoituminen	Kehitys on polarisoitunutta, ja sosiaalinen kehitys on voimakkainta siellä, missä on hyvinvointia ja korkea koulutustaso.	Muutos aineettomampaan kuluttamiseen ja elämänhallintaan teknologian keinoin	Globaali kommunikointi ja verkostoitumiseen perustuva uudenlaisten tarpeiden logiikka
Elämys-yhteiskunta	Teknologioiden fuusioituminen (esim. bio- ja nanoteknologia)	Fyysistä omaisuutta tärkeämpiä ovat innovaatioiden omistusoikeudet sekä intellektuaalinen pääoma.	Jaksamiseen, vanhenemiseen ja ajanpuutteeseen liittyvät yksilökeskeiset ongelmat	Merkitykselliset yksilölliset kokemukset, palvelut ja tavarat, joiden avulla ihminen voi toteuttaa vapaasti itseään	Yksilöllisyyttä tukevat rajattomat mahdollisuudet ja korkeampi tuottavuus
Merkitys-yhteiskunta	Teknologia mahdollistaa ihmisen osallistamisen kehitykseen, joka ylittää ihmisen kuvittelukyvyn.	Taloudellisen kasvun ehdot uudelleen-arvioidaan ja onnistuneisuus mitataan ihmisten ja luonnon hyvinvoinnin mittareilla.	Laajemmat yhteiskunnalliset ongelmat, kuten raaka-aineiden loppuminen, ympäristökysymys ja hyvinvointi, joihin otetaan kantaa yksilötasolla	Kohtuullisempi kuluttaminen, jossa toteutetaan omaa ainutlaatuisuutta paremman ja inhimillisemmän elämän mahdollistamiseksi	Taloudellisen kasvun uudelleen-arviointi, tuottavuus ihmisten hyvinvoinnin ja elpävän luonnon ehdoilla

Taulukko 1. pitkäkestoisten kehityssuuntien vaikutus yhteiskunnan muutokseen (Hyyryläinen, ym. 2012).

Taulukossa 1 on esitetty pitkäaikaisten kehityssuuntien vaikutukset yhteiskunnan muutokseen. Taulukosta voidaan nähdä, että tulevaisuudessa arvonmuodostus ja ihmisten toimeentulo perustunevat entistä vähemmän tavaroiden tuotantoon ja kulutukseen ja aiempaa enemmän palveluihin. Ihmisten toimintaan ja vuorovaikutukseen perustuvat toiminnot ja niiden tarve lisääntyvät. Fyysiseen panokseen perustuvia ammatteja säilyy, mutta digitaalinen muutos muuttaa näitäkin työnkuvia.

Uuden aikakauden mahdollisuudet löytyvät muutoksesta, jossa parhaimmillaan teknologian avustamina voimme siirtää yhä enemmän rutiininomaista työtä koneille, roboteille, keinoälylle ja muille digitaalisille avustajille ja käyttää omaa osaamistamme siihen, missä se on parhaimmillaan. Teknologinen murros ei siis

tarkoita, ettei ihmistä enää tarvita, vaan että ihmistä tarvitaan, mutta toisin kuin aiemmin. Tämä vaatii sopeutumista ja ajattelutapojen sekä arvojen uudelleen ajattelua. Instituutioiden ja organisaatioiden kyky investoida uuteen maailmaan ratkaiseekin niiden olemassaolon tulevaisuudessa. Ne toimijat, jotka kykenevät uudistumaan ja rohkeasti kokeilemaan uusia toimintatapoja, voivat olla avainasemassa rakentamassa siltoja kohti uudenlaista aikakautta. (Kiiski ym. 2018.)

Digitaalustumisen myötä ihmiset elävät todellisuudessa, joka on verkottunut, ja jossa yksilön ja yhteisön rajat ovat usein hämärtyneet. Luovuuden sosiaalisille ulottuvuuksille, kuten tiedon jakamiselle, toisilta oppimiselle ja yhteistyölle avautuu digitaalisoitumisen myötä uusia ovia. Ihmisen luovuus, vuorovaikutuskyvyt, kekseliäisyys ja kyky toimia vaivattomasti muiden kanssa nousevat arvoonsa. Yhteisöllisyyden rooli on korostunut verkon aikakaudella. Uudenlainen yhteisöllisyys luo monipuolisia mahdollisuuksia hyödyntää eri alojen osaajien taitoja. Suuri hajautunut joukko voi saada aikaan suuria asioita, kun energia ja into on oikein kanavoitu. Tästä esimerkkinä voidaan mainita Wikipedia, joka on hajautetun yhteisön tuottama, ylläpitämä ja korjaama tietosanakirja, jossa tietyt säännöt ja ydinkäyttäjien joukko ohjaa toimintaa. Sisällön kehittäjänä ja tuottajana voi kuitenkin toimia kuka tahansa. (Marmelin & Poutanen 2017.)

4.2 Kansalaisyhteiskunta

Kansalaistoiminnan ensimmäinen tunnusmerkki on, että ihminen on aktiivinen kansalainen ja toimii konkreettisella tavalla. Toiseksi, toiminnan tulee suuntautua itsestä poispäin ollakseen kansalaistoimintaa. Lisäksi kansalaistoiminnassa toimitaan eri tavoin yhdessä muiden ihmisten kanssa yhteiseksi, ei omaksi hyödyksi. Kansalaistoimintaan liittyy yhteisöllinen ulottuvuus. Suomalaisen yhteiskuntakokonaisuuden voi jakaa kolmeen päätoimintalohkoon: valtion johtamaan julkiseen sektoriin, yritysten muodostamaan yksityiseen sektoriin ja kansalaisyhteiskuntaan. (Kansalaisyhteiskunta 2018.)

Kuva 4. Suomalaisen yhteiskunnan kolme päätoimintalohkoa (Kansalaisyhteiskunta, 2018).

Kuvassa 4 on esitetty Suomalaisen yhteiskunnan kolme päätoimintalohkoa. Valtio ja kunnat edustavat muodollista julkista intressiä, joka ei tähtää taloudelliseen voittoon. Valtion ja kuntien kautta hoidetaan yhteisiä asioita ja huolehditaan kansalaisten hyvinvoinnista universaalisuuden periaatteen pohjalta. Yritykset toimivat markkinoilla voittoa tavoitellen ja ilmentäen yksityistä intressiä. Kansalaisyhteiskunnan aktiviteetit edustavat epämuodollista ja ei-voittoa tavoittelevaa toimintaa. Kansalaisyhteiskuntaa leimaa lisäksi vapaaehtoisuus ja autonomisuus.

Maaseudun kehittäminen ja kylätoiminta on paikallisten toimijoiden valtuuttamista ja vahvistamista, jotta omat resurssit tulisivat tehokkaammin ja paremmin hyödynnetyksi. Kylätoiminta on usein ei muodollista yhdistysten tai samojen

mielenkiinnon kohteiden ympärille hakeutuvien yksilöiden aikaan saamaa vapaaehtoista toimintaa. Tähän ajatukseen liittyy sosiaalisen pääoman onnistunut hyödyntäminen, joka voi tuoda myös taloudellista mukavuutta. (Hyyryläinen ym. 2012.)

5 Luontomatkailun kehittäminen maaseudulla

Matkailu on luonteva kohde kehittämishankkeille ja -toiminnoille harvaan asutuilla alueilla. Suomessa matkailua on kehitetty voimakkaasti erilaisilla EU-tuilla sekä kansallisilla tuilla vuodesta 1995 lähtien. Käytännössä koko Suomi, lukuun ottamatta pääkaupunkiseutua on maaseutua. Eurooppalaisen aluemäärityksen mukaan maaseutua ovat haja-asutusalueet, joiden taajamissa asuu alle 30 000 asukasta. (Puustinen & Rouhiainen 2007, 103-106.)

Euroopan unionissa on pidetty tärkeänä, että myös reuna-alueet pysyvät mukana taloudellisessa kehityksessä, EU:n elinkeinopolitiikassa maatalous on keskeinen toiminta-alue. Maataloutta ja perinteisiä alkutuotantoon liittyviä elinkeinoja, kuten kalastus ja metsätalous rajoitetaan EU:n jäsenmaissa. Säännöstelyn syynä ovat mm. kauppa- ja hintapolitiikka sekä ympäristönsuojelu. (Puustinen & Rouhiainen 2007, 103-106.)

Alueelliset strategiat kohdistavat julkista rahoitusta, tuilla ohjataan yritysten investointeja ja panostuksia. Maaseutumatkailun kehittämistä linjaavat siis valtiollinen lainsäädäntö ja elinkeinopolitiikka. Maaseutumatkailun strategiaa koordinoi maa- ja metsätalousministeriössä, maaseutupolitiikan alainen työryhmä. Kehittämistoimenpiteiden tavoitteena on säilyttää elinvoimainen maaseutu, parantaa ympäristön tilaa ja varmistaa uudistuvien luonnonvarojen kestävä käyttö. (Puustinen & Rouhiainen 2007, 103-106.)

Suomalaisessa maaseutumatkailussa vallitsee voimakas kysynnän kausivaihtelu, matkailuyritysten sesonkia ovat erityisesti kesäkuukaudet. Kausiluonteisuuden vuoksi maaseutumatkailu on usein osa maatalon tulomuodostusta muun toiminnan ohella. (Puustinen & Rouhiainen 2007, 103-106.)

Luontomatkailu ja sen kehittämistoimet ovat tärkeä osa maaseudun elinkeinoja. Varsinkin maaseudulla luontomatkailu tuo alueen asukkaille uusia mahdollisuuksia omaan toimintaan ja alueiden elinvoimaisuuteen. Matkailun kannalta syrjäiset seudut ovat usein hyvin vetovoimaisia ja kiinnostavia kehittämiskohteita, koska ne ovat säilyneet luonto- ja kulttuurimaisemiltaan ns. mukavuusmaisemina. Mukavuusmaisemiin liitetään myönteisiä merkityksiä ja arvoja kuten; luonnonläheisyys, turvallisuus, puhtaus, harmonia, rauhallisuus, terveys, yhteisöllisyys ja perinne. (Saarinen 2005.)

Toisaalta luontomatkailun kehitykseen maaseudulla vaikuttavat myös päinvastaiset ja toisiinsa kytkeytyneet yhteiskunnalliset prosessit, jotka vaikeuttavat alueiden mahdollisuuksia kehittää matkailutaloutta. Haasteita työhön tuovat mm. alueellisen vaikutusvallan puuttuminen. Taloudelliset päätökset tehdään globalisoituvassa matkailutaloudessa usein hyvin kaukana sieltä mihin ne lopulta vaikuttavat. Alueiden ja paikkojen fyysinen etäisyys voi olla haaste. Syrjäinen sijainti tuo lisäkustannuksia kuljetuksissa, saavutettavuudessa ja tietoliikenneyhteyksissä. Haasteita tuo myös alueiden sisäisen talouden mahdollinen yksipuolisuus. Lisäksi alueet kärsivät usein muuttotappiosta, joten sopivan työvoiman saaminen voi olla hankalaa. (Saarinen 2005.)

Etelä-Karjalan matkailustrategian tavoitteena on, että vuoteen 2020 mennessä Saimaan alue on Suomen kolmen tärkeimmän matkailualueen joukossa. Kansallisen matkailun kehittämisen teemoina ovat; hyvinvointi, kulttuuri, kesä ja talvituotteiden monipuolistaminen. Suomalainen ja paikallinen ruoka, hiljaisuus, kulttuurin ja luonnon yhdistäminen ovat esillä strategioissa vahvasti. Tavoitteisiin päästään vahvistamalla matkailukeskuksia ja yritysverkostoja, kiinnostavalla tarjonnalla, vaikuttavalla markkinoinnilla ja tuotteiden helpolla ostamisella sekä kilpailukykyisellä ympäristöllä. Kansallisen strategian teemat, painopistealueet, vahvuudet ja toimenpiteet sopivat myös Etelä-Karjalaan. (Etelä-Karjalan Liitto 2018; Visit Finland 2018.)

Maa- ja metsätalousministeriön laatimassa Kansallisessa metsästrategiassa kuvataan metsäpoliittiset toimet ja tavoitteet, joilla ohjataan metsäalan kehittämistä vuoteen 2050 saakka. Metsästrategiassa matkailuun ja virkistykseen liittyvien palveluiden arvioidaan kasvavan tulevaisuudessa.

Suomen luonto voidaan nähdä kilpailuetuna eurooppalaisilla matkailumarkkinoilla ja ympäristötietoisuuden lisääntyessä sen houkuttelevuus lisääntyy entisestään. Matkailu liitetään myös luontoon perustuviin terveys- ja hyvinvointipalveluihin. (Maa- ja metsätalousministeriö 2018.)

Kaakkois-Suomen alueella metsäluontoon perustuvien kaupallisten luontomatkailu- ja ekosysteemipalveluiden tarjonta on vielä vähäistä. Luontomatkailun kehittämisessä ja brändin rakentamisessa tarvitaan eri alojen yhteistyötä ja ammattitaitoisia toimijoita. Matkailijamäärien lisääntyessä syntyvät tarpeet sovitetaan yhteen jokamiehenoikeuksien kanssa. Kaupallisen liiketoiminnan harjoittaminen yksityismailla edellyttää sopimuskäytäntöjen kehittämistä liiketoimintaa harjoittavien yrittäjien ja maanomistajien välille. (Suomen metsäkeskus 2018.)

Kaakkois-Suomen alueellisessa maaseudun kehittämissuunnitelmassa todetaan, että puhdas luonto ja luonnonvarat sekä metsään ja ympäristöön liittyvä osaaminen ovat Kaakkois-Suomen vahvuuksia. Monipuolisia luonnonalueita, metsiä ja viljelyalueita tulisi hyödyntää niin elinkeinotoiminnassa kuin virkistyskäytössä, luonnon monimuotoisuus huomioiden. (Pitkänen, Penttilä, Pöllönen 2015.)

6 Opinnäytetyön käytännön toteutus

Tämä tutkimus toteutetaan laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen. Tutkimuksen avulla selvitetään mitä paikalliset asukkaat pitävät tärkeänä oman alueensa luonto- ja geomatkailukohteiden kehittämisessä. Toinen selvitettävä tutkimuskysymys on mikä motivoi paikallisia ihmisiä kehittämään luontomatkailu- ja geomatkailu kohteita oman kotikylänsä alueella.

Tutkimuksen toimintaympäristön kuvauksessa kerrotaan luontomatkailulle ominaisen alueen, eli maaseudun olojen muutoksista. Tämän avulla halutaan selvittää, minkälaiselle pohjalle mahdollisen uuden toiminnan kehittämien aloitetaan.

Laadullisen tutkimusmenetelmän avulla tarkastellaan merkitysten maailmaa. Merkitykset ilmenevät suhteina ja niiden muodostamina merkityskokonaisuuksina. Merkityskokonaisuudet puolestaan ilmenevät ihmisistä lähtöisin olevina ja ihmisiin päätyvinä tapahtumina, kuten ajatuksina, toimintana, päämäärien asettamisena ja esimerkiksi yhteiskunnan rakenteina. Tavoitteena on saada aikaan ihmisten omia kuvauksia koetusta todellisuudesta. Kuvausten oletetaan pitävän sisällään sellaisia asioita, joita yksilö pitää tärkeänä ja merkityksellisenä omassa elämässään. (Vilka 2005, 97-100.)

Laadullinen tutkimus ei pyri yleistämään vaan selvittämään, mistä tutkittavassa ilmiössä on kyse. Laadullinen tutkimus on uusien teorioiden ja mallien pohjana. Tutkimuksen tulokset pätevät vain kohdetapauksessa.

6.1 Aineiston keruu

Tiedonkeruumenetelmänä käytetään teemahaastattelua. Teemahaastatteluihin päädyttiin, koska tutkittavasta kohteesta tarvitaan sellaista tietoa, jonka avulla voidaan ymmärtää ilmiötä. Tässä työssä ilmiö johon etsitään ymmärrystä, on ihmisiä liikuttava motivaatio. Teemahaastattelu on tiedonkeruumenetelmänä kerroksellinen ja sen voi paljastaa sellaisiakin asioita, joita ei tutkimusta suunniteltaessa ole osattu huomioida. (Kananen 2017, 52-62.)

Termistä teemahaastattelu ilmenee, että kyseessä on teema ja haastattelu (Kananen 2017, 95). Teemahaastattelun teemat löytyivät aiheeseen liittyvän luokittelun avulla. Teemahaastattelun apupaperi on liitteenä 1. (Liite 1). Teemakysymyksissä geo- ja luontomatkailun kehittäminen luokiteltiin kuuteen geo- ja luontomatkailun kehittämiseen liittyvään kokonaisuuteen. Apuna luokittelussa käytettiin kuvassa 2 esitettyä luokitusta sekä geomatkailuun liitettäviä ominaispiirteitä. Haastateltavilta selvitettiin myös taustatiedot, jotta tietoja voitaisiin tarvittaessa tarkentaa ja esittää lisäkysymyksiä. Teemahaastattelurunko (Liite 1) sisälsi avoimen kysymyksen maankäytöstä sopimiseen liittyen sekä kysymyksen, kuka uusia toimintoja ryhtyisi toteuttamaan.

Haastateltavaksi pyrittiin saamaan monipuolinen joukko Saimaa Geopark - luontokohteiden alueella asuvia henkilöitä. Haastattelut suoritettiin kahden kylän

alueella. Haastattelut toteutettiin kasvotusten haastattelijan ja haastateltavien välillä. Pitkien välimatkojen vuoksi haastattelut suoritettiin kahtena päivänä.

Haastateltavia lähestyttiin Saimaa Geoparkin kautta saatujen yhteyshenkilöiden kautta. Toisessa kylässä oli toimiva kyläyhdistys, jonka kautta sopivat haastatteluun osallistuvat henkilöt löytyivät. Haastateltaviin pidettiin yhteyttä puhelimitse ja sähköpostitse aikojen sopimisvaiheessa. Toisessa kylässä ei ollut kyläyhdistystä, mutta kylän aktiivitoimijan avulla haastattelut saatiin sovittelua sähköpostitse ja puhelimitse.

Haastattelutilanteessa keskustelu tallennettiin sanelukoneelle. Tutkija teki myös muistiinpanoja haastattelun aikana. Haastattelu eteni siten, että haastattelija esitteli itsensä ja työn aiheen lyhyesti, jonka jälkeen haastattelussa edettiin teemapaperin avustuksella. Aihe oli sellainen, että vastaajilla oli siitä paljon kerrottavaa, joten haastattelupaperia ja sen järjestystä ei orjallisesti noudatettu.

6.2 Aineiston analyysi

Haastattelujen jälkeen haastattelutilanteissa tehdyt tallenteet kuunneltiin kertaalleen. Ensimmäisen kuuntelun jälkeen äänitteet kuunneltiin uudelleen ja litteroitiin teemojen mukaisesti.

Tallenteiden kuuntelun ja litteroinnin jälkeen tekstejä luettiin ja niistä etsittiin motivaatioon vaikuttavia merkityksiä. Toimintaympäristön kuvauksen sekä tutkijan esiymmärryksen muuttamiseen tarvittavaksi ratkaisuksi etsittiin lähdekirjallisuuden avulla sopivaa tietoa. Lähdekirjallisuuden ja tutkimusaineiston avulla saadaan ratkaistua tutkimusongelmat. Teemahaastatteluista tuotettiin merkitysten etsimisen avuksi taustatietoa tyypittelemällä luonto- ja geomatkailun kuuden kohdan kehittämisajatuksista yleisimpiä vastauksia.

Tässä tutkimuksessa tutkimuskohteena on yksittäisten henkilöiden kokemuksellinen suhde maailmaan, jolloin tulkinnessa voidaan käyttää apuna fenomenologista lähestymistapaa. Fenomenologisen lähestymistavan tärkeimmät työvälineet ovat Vilkan (2005) mukaan käsitteet kokemus, merkitys ja yhteisöllisyys. Tässä lähestymistavassa tutkija käyttää ensisijaisena tutkimisen lähtökohdana omaa käsitystään ihmisestä, kokemuksesta ja merkityksistä.

Luvut 2- 5 kuvaavat tutkimuskohteen elämäntodellisuutta elinkeinojen muuttumisen ja toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten avulla. Tulevaisuuden mahdollisuutena nähdään digitalisaatio, jonka kautta osaamisen ja verkostojen hyödyntäminen muuttuu aikaisempaan agraariyhteiskuntaan nähden.

Fenomenologisen lähestymistavan tavoitteena on kyseenalaistaa tutkijan oma ennakkokäsitys ja esiymmärrys sekä etäännyä siitä, jotta oma ymmärrys voisi laajeta. Tavoitteena on löytää tutkittavan näkökulma tutkittavaan asiaan. Fenomenologisessa lähestymistavassa ollaan kiinnostuneita tutkittavien tuottamista merkityksistä ja merkityskokonaisuuksista.

Tutkimuskysymykset ohjaavat tulkintaa; mikä motivoi Saimaa Geopark luontokohteiden alueella asuvia henkilöitä kehittämään luontomatkailu- ja Geopark- kohteita. Tutkijan esiymmärrystä laajentamaan tarvitaan teoriaa, ja tietoa jolla tutkimusongelmiin etsitään ratkaisuja.

Ratkaisun löytämisessä tarvitaan intuitiota, jonka avulla tutkija ”näkee” aineistosta, mitä se viestii ja tahtoo sanoa (Kananen 2017, 148.) Vastaus tutkimuskysymykseen löytyy teemahaastatteluiden tuloksista, joiden tulkinnassa käytetään apuna motivaatioteorioita.

6.3 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen voidaan sanoa olevan luotettava, kun tutkimuskohde ja tulkittu materiaali ovat yhteensopivia eikä teorianmuodostukseen ole vaikuttaneet epäolennaiset tai satunnaiset tekijät. (Vilka 2005, 158-161.)

Laadullisella tutkimusmenetelmällä suoritettua tutkimusta ja tutkimuksen luotettavuutta ei voi pitää toisistaan erillisinä tapahtumina. Tutkijan tulee arvioida tekemiään valintoja ja niiden vaikutusta tutkimuksen luotettavuuteen. Tutkijan on pystyttävä kuvaamaan ja perustelemaan tutkimustekstissään, mistä valintojen joukosta valinta tehdään, mitä nämä ratkaisut olivat ja miten hän on tähän ratkaisuun päätenyt. Tutkija arvioi myös ratkaisujen tarkoituksenmukaisuutta ja sopivuutta tavoitteen kannalta. (Vilka 2005, 158-161.)

Tukijan on voitava perustella, miten hän on päätenyt luokittelemaan ja kuvaamaan tutkittavien maailmaa juuri niin kuin on päätenyt sen tekemään. Laadullista tutkimusta ei voida toistaa koskaan sellaisenaan, koska jokainen laadullisella tutkimusmenetelmällä tehty työ on kokonaisuutena ainutkertainen. Tulosten tulkintaan vaikuttaa tutkijan aiheen tuntemus ja erilainen ymmärrys aiheesta. Tutkimuksesta tulisi kuitenkin samoilla tulkintasäännöillä löytää muiden tulkintojen ohella myös se tulkinta, jonka tutkimuksen tekijä on esittänyt. (Vilka, 2005, 158-161.)

Luotettavuutta arvioitaessa pitäisi myös huomioida puolueettomuusnäkökulma. Vaikka tutkimuksen tulee olla arvovapaata, tutkijan arvot vaikuttavat tutkimuksessa tehtyihin valintoihin. Arvovapaaksi tutkimuksen tekee se, että tutkija paljastaa tutkimukseen vaikuttavat arvonsa, tutkimuksen tulee olla läpinäkyvä. (Vilka 2005, 158-161.)

7 Tutkimustulokset

Tämän tutkimuksen kohteena olivat kahden Saimaa Geopark -luontokohteen kyläyhteisöt ja niiden asukkaat. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mikä motivoi alueiden asukkaita kehittämään Saimaa Geopark ja luontomatkailukohteita. Tutkimusaineistona ovat maaliskuussa 2018 suoritettut teemahaastattelut.

Tutkimusta varten haastateltiin 15 henkilöä. Haastattelut suoritettiin yksilöhaastatteluina, lukuun ottamatta kahta haastattelua, joista toiseen vastasi aviopari yhdessä ja toiseen isä ja poika yhdessä. Vastanneista 12 henkilöä asui Geopark luontokohteen alueella, kolmella vastaajalla oli siellä vapaa-ajan asunto. Kaikilla vastaajilla oli yli 15 vuoden ajan ollut asunto tai vapaa-ajan asunto kyläalueella.

Vastaajista yhdeksän oli työelämässä ja kuusi eläkkeellä. Kaikilla työelämässä mukana olevilla oli joko itsellä tai perheenjäsenellä omaa yritystoimintaa kylän alueella. Kolmella vastaajalla oli luontomatkailutoimintaa Saimaa Geopark -luontokohteen alueella. Vastaajista 12:lla tai heidän perheellään oli hallinnassa

maa-alueita kylän alueella. Kaikki vastaajat omistivat oman tai vapaa-ajanasuntonsa tontin.

7.1 Geomatkailun kehittäminen teemoittain

Vastaajien halukkuutta luontomatkailun ja Saimaa Geopark -kohteiden kehittämiseen lähestyttiin kuuden geomatkailuun ja sen kehittämiseen liittyvän teeman avulla. Vastausten perusteella haastateltujen mielestä kaikki kuusi geomatkailun teemaa olivat kehittämiseen sopivia oman kylän alueilla. Seuraavassa esitellään haastattelun tulokset ja paikallisten asukkaiden ajatukset konkreettisista kehittämistoimista alueella. Tekstiä elävöittämään ja asian käytännön ja teorian hahmottamisen tueksi tulosten analyysissä on käytetty haastateltavien kommentteja, jotka on erotettu tekstissä kursivilla.

7.1.1 Koulutukseen ja perinteisiin liittyvä kehittäminen

Kysyttäessä löytyykö oman kylän alueelta kehittämiskohteita, jotka liittyvät koulutukseen, kehitysohjelmiin, ympäristökasvatukseen, geologiseen perintöön ja tutkimustyöhön, vastauksissa esiin nousivat kotiseutuun ja luontoon liittyvät aiheet sekä perinteen ja tiedon siirtäminen tuleville sukupolville. läkkäämmät vastaajat olivat erityisen kiinnostuneita siirtämään omaa tietoaan ja osaamistaan nuoremmille sukupolville.

Mää kuunteli x.x (vanhempia sukulaisia) ja saant sielt hirveesti tietoa, onneks kuuntelin, aikoinaa mä yrittän niiko omille lapsilleki hirvee paljo vaik se sanoo et koha jöpöttää, mut ain jotai jääp, mä oon kuunnellu sen x.x ja noiden vanhojen juttuja, tuli kuunneltua paljo niitä. (Haastateltava 9.)

Oppilaitosten ja kylien asukkaiden välinen yhteistyö tuli esille monessa vastauksessa. Ammattikorkeakoulujen ja kylien yhteistyötä erilaisissa projekteissa pidettiin hyvänä mahdollisuutena saada aikaan uudenlaisia matkailutuotteita alueelle. Kylien alueella sijaitsevia erityisiä paikkoja, kuten jääkautiset kivet, tervahaudat, kosteikot ja merkittävät kulttuurimaisemat pidettiin hyvinä kehittämisaiheina koulutukseen ja tiedon siirtämiseen liittyvien toimintojen aikaansaamisessa.

Osa vastaajista ajatteli kysymyksen liittyvän lasten peruskoulutukseen ja piti sitä haasteellisena, koska kylien alueella ei ole koulua, ja lapsiakin on vähän. Lisäksi välimatkat lähimpiin kouluihin ovat pitkät, minkä koettiin hankaloittavan mahdollista yhteistoimintaa koulujen kanssa.

Kyliä ja niiden toimitiloja pidettiin potentiaalisina retki- ja oppimiskohteina. Erilaisia leirejä, vapaaehtoistyötä ja elämys- ja terapiatoimintoja tuli esille vastauksissa, kun kysyttiin kiinnostusta koulutukseen, kehitysohjelmiin ympäristökasvatukseen, geologiseen perintöön ja tutkimustyöhön liittyvien kohteiden toimintoihin. Aihe kiinnosti vastaajia, mutta organisointi, ajankäyttö ja myös kustannukset mietityttivät.

7.1.2 Turismiin ja matkailuun liittyvät toiminnot

Sienestys, marjastus ja muut luonnossa tapahtuvat aktiviteetit sekä luonnon ja veden puhtaus, hiljaisuus ja rauhallisuus tulivat vahvasti esille turismiin ja matkailuun liittyvien toimintojen teemoissa. Mökkimajoitus sekä mökkilomien oheen tarjottavat ohjelmapalvelut, olemassa olevien laavujen, tulipaikkojen ja metsästysseurojen omistamien majojen hyödyntäminen nähtiin hyvinä tapoina kehittää matkailua. Kylien alueella järjestettävät tapahtumat nähtiin matkailua tukevinä aktiviteetteina. Tyhjiin rakennusten ja kotimajoituksen sekä airbnb-majoituksen hyödyntäminen majoituskäytössä sopisivat vastaajien mielestä hyvin alueen matkailun kehittämiseen.

Mää heiti huomrmiessä et sehä ois elämys, ku näitä haetaa edullisia matkailukohteita nii ha vennee alla! Se ois sillee niiku huumorilla, saattasha joku poltariporukka viiiä ton itse sankarin. (Haastateltava 2.)

Suuri osa vastaajista piti tärkeänä, että matkailun kehittäminen on sellaista, ettei se riko luonnonrauhaa, luontoa, eikä vaikuta negatiivisesti alueen muihin toimintoihin.

Monilla täällä on peltoa ja metsää, et mitä se turismi sit pitäis sisällään et tuleeko bussilasteittain katsomaan ja tallomaan mein taimikkoja. (Haastateltava 1.)

Kun kunnioittaa luontoa on tervetulleita, mut sellanen massaturismi ei kiitos, siin on plussat ja miinukset. (Haastateltava 13.)

7.1.3 Paikalliset tuotteet ja ruoka

Kalastus, marjastus ja metsästys tulivat esille perinteisiin ja ruokaan liittyvissä vastauksissa. Metsästyksessä ja sen tuotteistamisessa turvallisuus mietitytti osaa vastaajista. Metsästyksen kehittämiseksi nähtiin myös maankäyttö, koska maanomistajat vuokraavat metsästyssseuran käyttöön alueitaan veloituksetta. Tuotteistaminen ja taloudellinen hyöty voisivat herättää kielteisiä ajatuksia maanomistajien keskuudessa.

Leipominen ja perinneruoat olivat paitsi potentiaalinen tuote, myös niiden valmistukseen liittyviä toimintoja ideoitiin kehiteltäväksi. Esimerkiksi perinneruokien valmistukseen liittyviä tapahtumia ja opastusta sekä tiedon jakamista pidettiin tärkeinä asioina. Lisäksi ruokaan ja sen valmistukseen voisi osana kokonaisuutta liittää ruoan ja ympäristön elämyksellisyyden esimerkiksi; perunoiden haku pellolta, nuotanveto, eläinten ruokkiminen ja hoitaminen.

Joskus mietin siin ois jolleki yhteistyötilalle saatas olla, tehä yhteistyötä vaikka näitten matkailuyrittäjien kanssa. Ois perinteistä vähä niiku teemajuttuja, perinteisiä maataloustöitä, siel o vaikka lähetää aikoje alusta heinäseivästyksestä. Sit ois iha koneellista AIV-Virtasen tekoa. Siin ois vähän tyylii teemajuttuja kelasilppurilla 70-luvilla tehää niiku näytösluontosesti vaikka pääsis siihe mukaa siihe et se pitäis olla joko sesongin iha loppupäässä. Joku matkailuyrittäjä pystyis myymä niiku hotellit myy teemajuttuja se on vaa, pitäis olla aktiivinen vetäjä kenellä on intoa ja aikaa siihe taas, tuollasee sattus hirmu hyvästi joku vähän niiku just luopuva sukupolvi elikkäs ketkä on just sukupolvelnaihoksen tehny tai vaikka vanhempaa sukupolvea vielä, jotka ovat jo eläkkeellä tai varhaiseläkkeellä et se ei enää oo nii hektistä se mut se taito on tallella ja tietää ja sitte voi kertoa vähä sellasia hauskoja, mite on sattunu, et tuota sellasia vähä niiku perinnepäiviä. (Haasteteltava 2.)

7.1.4 Ulkoilu- ja liikunta-aktiiviteettien kehittäminen

Erilaisten reittien, kuten; pyöräily, vaellus ja hiihto, kehittämistä pidettiin potentiaalisina kohteina ulkoilu- ja liikunta-aktiiviteetteihin liittyen. Tosin reittien ylläpito koettiin jossain määrin työlääksi.

Meil oli ennen laturetkikin nyt ei oo sitä. Mut sitä kehittämistä kaikkee on et se reitistö on valmiina, kuka vaan innostuu sitä latua tekemään, ne silloset aktiivit oli, nyt kun se pitää aina olla jonkuu vastuulla. (Haastateltava 8.)

Se näkötorni on sillo varmaa niitä ensimmäisiä EU-hankkeita sillo aateltii että tehäänpäs näkötorni. Siihe aikaa se oli vähä erialainen. Siihe saatii jotai tukea sitä tekivät talkoilla iha ok. mutta sit se niiku lopahti. Ku siin ei ollu niiku semmosta ku nykyisin on hirmu tarkka seuranta, siihe pitää sitoutua. Se vähä sitte jäi, niitä rakennustarpeita oli hirmu pitkää siellä maastossa ja sit kukaa ei oikei hoitanu ku sen ei ollu oikei kenenkää sit jossai vaiheessa huomattii et se rupee lahoamaa. (Haastateltava 3.)

Suunnitelmissa ja ideoissa reittien ja kohteiden liittäminen matkailuun oli keskeisesti esillä.

Meillä on se suunnitelma menossa, että me tehtäis se meidän harjun kävelypyöräilyreitti, eihän meil oo mitään sellasta ohjelmapalvelua sen tarkoitus olis että tässä ajan kanssa laitetas semmottii kylttejä joissa ois jotain nykYTEKNIikka mahdollistaa semmotteet qr-koodiit, sit kun turisti siellä kävelee se pystyy kännykällänsä katsomaan, sit siellä olis meillä se teksti jossakin, mää en tiedä kuinka hyvin ne saa pysymään paikallansa ne semmoset kyltit. (Haastateltava 4.)

7.1.5 Kulttuuristen voimavarojen hyödyntäminen

Paikallisesti merkittävien kohteiden, paikkojen ja henkilöiden hyödyntäminen uusien toimintojen, palveluiden ja tuotteiden kehittämisessä ja ideoinnissa tuli vastauksissa esille, kulttuurisia voimavaroja pohdittaessa.

Kyläläisten itse järjestämät tapahtumat nähtiin merkittävänä yhteishengen, näkyvyyden ja myös matkailun edistäjinä. Talkoohenki koettiin tärkeäksi tekijäksi siinä, kuinka tapahtumien toteuttaminen on mahdollista.

7.1.6 Ympäristön suojeleminen ja kestävä kehitys

Ympäristön suojelemista ja kestävästä kehitystä sekä niiden huomioimista uusien luonto- ja geomatkailutoimintojen kehittämisessä pidettiin erittäin tärkeinä

asioina. Ympäristön huomioiminen oli vastaajille luonteva osa arkea. Konkreettisia toimintoja, joita tutkittavien kylien alueella oli jo aloitettu, olivat esimerkiksi kosteikko- ja maisemahankkeet. Ympäristöstä huolehtiminen tuli esille myös maiseman edistämisenä ja vieraslajien torjumisen muodossa.

7.2 Motivaatio, voima joka saa ihmiset liikkeelle

Kun ihmisten toimintaa ja tekemistä ryhdytään pohtimaan ja miettimään mikä saa heidät liikkeelle ja toimimaan siten, kun he toimivat, melko nopeasti päädytään motivaation käsitteeseen. Motivaatio voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Sisäinen motivaatio saa yksilön toimimaan ilosta ja nautinnosta, ulkoisen motivaation lähteenä toimivat palkkiot ja rangaistukset. (Sinokki 2016, 60-72.)

Motivaatiota on tutkittu runsaasti. Sen selittämisen apuna käytetään erilaisia motivaatioteorioita. Varhaisimmat motivaatioteoriat 1930-luvulla käsittelivät motivaation liikkeelle panevana voimana, joka perustui sisäisiin vietteihin ja tarpeisiin. Motivaatioteorioita on runsaasti. Ne voidaan jakaa tarveteorioihin, jotka selittävät käyttäytymisen sisäisiä syitä viettien ja tarpeiden pohjalta, ja kognitiivisiin eli prosessiteorioihin, jotka kuvaavat yksilöllisiä eroja tulkita ja havaita erilaisia ulkoisia ja sisäisiä tekijöitä ja reagoida niihin. (Sinokki 2016, 60-72.)

Olla motivoitunut tarkoittaa Ryanin & Decin (2000) mukaan sitä, että yksilö siirtyy tekemään jotain. Henkilö, jolla ei ole mielenkiintoa kohdistaa toimintaansa ja energiaansa jonkin asian tekemiseen ei ole motivoitunut, kun taas henkilö jonka energia kohdistuu jonkin asian tekemiseen, on motivoitunut. Deci ja Ryan korostavat sisäisen ja ulkoisen motivaation eroa ja niiden vaikutusta tekemiseen. (Ryan & Deci, 2000.)

Ainaha se yhessä toimimine on helpompaa voimavaroja enemmän ja vastuukin jakautuu, se on tuo talkooperinne täällä vielä aika vahva talkoisii riittää sakkia, ne saa aikaa nopeesti tarvittaessa nopeesti sitte, on mukavampi tehdä yhessä. (Haastateltava 12.)

Siinä ei tarvii loppujen lopuksi, kun ne talkookahvit ja jotaki, se on joku semmoen juttu, tietysti jos talkoita alkaa olla liikaa sit ihmiset ei enää jaksa se pitää olla hyvin kertaluonteinen tapahtuma. (Haastateltava 11.)

Lyhytkestosta talkoohenkeä löytyy, mut jos pitäis vuos olla, jotakii touhuamas ni se on vähä et ei oo. Aika hyvin tälläsee mukavaa yhteisee löytyy, se täytyy sanoo. Et se oli niiku viime vuonnakii (kylätapahtuman järjestelyissä), yhtää nurippäi olevaa naamaa ei näkyne, ni siit jäi hirvee hyvä mieli itellekkii. (Haastateltava 5.)

Yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen motivoivat yksilöitä kehittämään kyläyhteisön yhteisiä toimintoja. Omaan henkilökohtaiseen toimintaan liittyviä kehitysideoita tuli vähän esille tässä tutkimuksessa. Niissä huomioitavaa oli ajan käyttöön ja taloudellisiin seikkoihin kiinnittyvät huomiot. Tehdystä ansiotyöstä tulee saada korvaus, jolloin työn ja tekemisen luonne muuttuu erilaiseksi kuin vapaaehtoisuuteen perustuvassa talkootekemisessä.

Edellä kuvattujen esimerkkien perusteella tutkimukseen osallistuneiden kylien toimijoiden yhdessä tekeminen on aktiivisen kansalaisyhteiskunnan mukaista toimintaa. Toimijoiden sisäinen motivaatio saa ihmiset liikkeelle. Toiminta voi kohdistua yhdistyksen toimintaan tai oman mielenkiinnon kohteeseen. Tekeminen tapahtuu yleensä omasta halusta, eikä toiminnasta odoteta ulkoista palkkiota, mutta mikäli toimintaa toteutetaan esimerkiksi yritystoimintana, sen motiivit ovat erilaiset.

Vapaaehtoistoiminta perustuu usein sisäiselle motivaatiolle. Vapaaehtoistyö on sellaista toimintaa, jossa motivaatio ei kytkeydy ulkoisiin palkkioihin. Ihmisten vapaaehtoinen osallistuminen toimintaan kanavoi toimijan sisäistä motivaatiota yhteisten asioiden hoitamiseen. Omaehtoinen osallistuminen edellyttää uusia osallistumismetodeja, joita todennäköisesti ei ole mahdollista keksiä ja kehittää virastoissa. Kansalaisten pitäisi siis saada osallistua paitsi päätöksentekoon ja myös osallistavien päätöksentekomenettelyjen kehittämiseen. Tämä vaatii poliittisilta rakenteilta kykyä avautua uusiin suuntiin ja uusiin kohtiin. Haastavaa se on ennen kaikkea sen tähden, että se murtaa perinteistä käsitystä virkamies asiantuntijasta, joka tietää asiat kansaa paremmin. Onkin olennaisen tärkeää

pohtia, miten yksilön sisäistä motivaatiota voidaan tukea, jotta uudet innovaatiot löydetään. (Martela & Jarenko 2014.)

7.2.1 Tarveteoriat

Sinokin (2016) mukaan tunnetuimpia tarveteorioita lienee Abraham Maslow'n tarveteoria, jonka mukaan ihmisen tarpeet ovat hierarkkisesti järjestäytyneitä: alempien tasojen tarpeet ovat luonteeltaan fysiologisia ja ylemmän tason psykologisia. Maslow'n tarvehierarkian mukaan ihmisen perustarpeet pitää tyydyttää ensin, jonka toteuduttua ihminen alkaa etsiä tyydytystä korkeammille tarpeilleen. Maslow'n tarvehierarkian osat on usein esitetty pyramidina siinä ihmisen fysiologiset tarpeet ilmenevät ensimmäisenä hierarkiassa, sitten turvallisuuden tarpeet ja kolmantena yhteenkuuluvuuden ja rakkauden tarpeet, joiden jälkeen seuraavat arvostuksen tarpeet, korkeimpana tarpeena on itsensä toteuttamisen tarve. Maslow'n tarvehierarkian avulla voidaan ymmärtää ihmisen motivoituneisuutta tai turhautumista yhteisöissä. Malli on käytössä esimerkiksi kaupan ja markkinoinnin segmentoinnissa. Maslow'n teoria kuuluu tarveteorioihin, joissa keskitytään sisäisiin vietteihin ja tarpeisiin. (Sinokki 2016, 60-72.)

Kuva 5. Maslow'n tarvehierarkiateoria, Sinokin (2016) mukaan.

Martela (2015) kritisoi Maslow'n tarvehierarkiaa todeten, että se on teoria jonka kaikki tuntevat, mutta kukaan ei sitä käytä. Martelan mukaan perustarpeiden jaottelu on järkevämpää jakaa kahteen ryhmään; ulkoisiin ja sisäisiin tarpeisiin. Ulkoiset tarpeet koskevat selviytymistä ja sisältävät fyysiset perustarpeet, turvallisuuden ja lauman hyväksynnän. Niiden epätasapaino johtaa epämukavuuteen, mutta tietyn perustason jälkeen niiden lisääminen ei merkittävästi lisää hyvinvointia. Tällöin onkin järkevää panostaa sisäisen motivaation perustekijöihin, itsensä toteuttamiseen ja myönteiseen yhteyteen toisiin ihmisiin.

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan olettaa, että tutkimukseen vastanneiden elämän perustarpeet ovat arjessa tyydytetty ja tarve päästä toteuttamaan itseä on olemassa. Luova ja aikaansaava yhteisö luo uusia ideoita ja saa aikaan toimintaa, josta muutkin voivat oppia.

Aktiivinen kansalaisyhteiskunta on sisäisen motivaation, omaehtoisuuden, kyvykkyyden ja yhteisöllisyyden ilmentymä, joka tarjoaa yksilölle mahdollisuuden toteuttaa ja kehittää omaa luovuuttaan. Kansalaisyhteiskunta on myös merkittävä innovaatioiden kehto. Haasteena on saada aktiivisen kansalaisen sisäinen motivaatio hyödynnettyä sekä avattua julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välisiä muureja ja näin päästä hyödyntämään innostuneiden kansalaisten kykyjä. Kansalaistoiminta voi tapahtua Suomessa laajalla rintamalla, ihmiset toimivat erilaisissa sosiaalisissa verkostoissa. Osa kansalaistoiminnasta tapahtuu näkyvässä, osa hiljaisena toimintana, ominaista toiminnalle on, että sen luonteesta johtuen tilastointi on miltei mahdotonta. (Kansalaisyhteiskunta, 2018.)

7.2.2 Yhteisöllisyys yhteenkuuluvuuden ilmentymänä

Yhteenkuuluvuuden tarpeen toteuttaminen voi yksilöllä tapahtua erilaisissa sosiaalisissa verkostoissa. Tässä työssä tarkastellaan kyläyhteisöä sosiaalisena verkostona ja kansalaisyhteiskunnan osana. Uuden oppimisessa ja tiedon lisääntymisessä ryhmässä vaikuttavat yksilöt tuovat oman osansa ryhmän toimintaan. Uuden ideoinnissa näillä kontakteilla voi olla merkittävä vaikutus lopputulokseen. Tutkittavat kyläyhteisöt ovat kehittäneet paljon toimintaa, joten

voisiko samankaltaista toimintakulttuuria kenties monistaa tai voisiko siitä oppia jotakin sellaista, minkä voisi hyödyntää muussa ympäristössä?

Ryhmä voidaan määritellä siten, että se on joukko yksilöitä, jotka pyrkivät jotain yhteistä tavoitetta kohti. Ryhmässä sen jäsenet vaikuttavat toistensa kykyyn ja mahdollisuuksiin toimia sekä yksilöiden luovuuteen. Vuorovaikutuksessa jokainen toimintaan osallistuva yksilö vaikuttaa muihin ja on samalla muiden vaikutuksen alainen. (Malmelin & Poutanen 2017.)

Kulttuuri ja ympäristö jossa, yksilö on kasvanut vaikuttavat toimijan ajatteluun ja motivaatioon sekä hänen ongelmanratkaisuunsa ja luovuuteen. Ryhmän toimintakulttuuri rakentuu sen toimijoiden mukaan. Kulttuuri asettaa luovuudelle monia reunaehtoja; mitä tiukemmat sosiaaliset normit ja säännöt yhteisöllä on, sitä enemmän yksilöt kasvavat toimintaa ja ajattelua ohjaavaan yhtenäiskulttuuriin. Yhtenäiskulttuurin vallitessa uusia totutusta poikkeavia näkökulmia on vaikeampi tuoda esiin. Poikkeavuutta suvaitsemattomat yhteisöt ja yhteiskunnat ovat harvoin erityisen luovia ja innovatiivisia, koska luovuuden toteutumiseen vaaditaan rajojen rikkomista ja riskien ottamista. Myönteisyyden on havaittu tukevan luovaa ajattelua ja ideointia. Ryhmän jäsenten keskinäinen psykologisen turvallisuuden tunne perustuu ryhmän tunnelmaan ja luottamuksen ilmapiiriin aikaansaamiseen. Ryhmä, jossa sen jäsenet kokevat olonsa turvalliseksi, motivoi yksilöitä esittämään omia ideoitaan ilman pelkoa kritiikistä. Tällä voi kuitenkin olla negatiivisiakin vaikutuksia, koska ryhmän jäsenet saattavat konfliktien pelossa alkaa varoa liiaksi kriittistä kommentointia. (Marmelin & Poutanen 2017.)

Mää oon sanonuki tää o ihana kylä tääl on siistejä asiallisia ihmisiä pietää pihat ja muut kunnossa, kuitekaa ei kilpavarustella...tääl on todella hyvä tämmönen henki, yhteispeleä kyllä et tääl on niiku hyvä elää, tosi hyvä elä tääl on tosi hyvä naapurusto. (Haastateltava 3)

Se on jännä tällä kylällä ei oo kyläyhdistystä ollenkaa, kylä voi toimia ilman kyläyhdistystä, et ihmisistähän se lähtee, et kyl se sitä paljon puhuttua yhteisöllisyyttä vaatii. Kyl se sen yhteisön tuen tarvii, että varsinkii sitte jos rupee näkemää et joku rupee jotai ihan idioottimaista tekee ... et mietippä vielä, kyllä

se vielä jos ei ihan suoraan ni ainakii selän takana puhutaa et nyt se on ihan pimahtanu! (Haastateltava 11)

Sit siel on valitettavasti se, et kuka tekee paljo ni sit arvostelijoita on hirvee paljo ja sitä selkääpuukottamista on paljo, se toimis paremmpi jos se selkääpuukottajien osuus jäis pienemmäksi. (Haastateltava 5)

Aron (2011) mukaan sosiologiassa tutkitaan ihmisten yhteisöelämän yleisiä ja perustavia ilmiöitä. Sosiologit ovat usein kiinnostuneita siitä, mikä tekijä pitää yhteisöä koossa ja yksilöitä yhteisönsä jäsenenä sekä miten nämä niin sanotut sosiaaliset siteet muuttuvat. Sosiologisessa ajattelussa yhteisö on keskeinen sosiaalisen ja yhteiskunnallisen organisoitumisen muoto. Yksilö voi olla samanaikaisesti eriasteisesti sitoutunut useaan yhteisöön. Yksilö osallistuu niiden toimintaan, sikäli kun kokee sen itselleen mielekkääksi. Ihmisten yhteisöelämällä on nykyisin entistä moninaisempia muotoja.

Helkama (2015) on tutkinut Suomalaisten arvoja ja niiden muutoksia, hänen mukaansa voidaan sanoa, että uusyhteisöllisyyden aika on alkanut. Turvallisuuden arvostus yhteiskunnassa on noussut, samoin kuin perinteet ja yhdenmukaisuus. Voidaan sanoa että kansalaisten arvomaailmaa tarkastelemalla, Suomi kääntyi sisäänpäin 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Paikkakuntaidentiteetin ja arvojen vahvistuminen ovat reaktio ympäristön uhkaavuudelle. (Helkama 2015, 203-231.)

7.2.3 Itseohjautuvuusteoria

Edellä on todettu, että kylien asukkaat ovat valmiita kehittämään toimintaa mutta edelleen on selvittämättä, mikä saa ihmiset liikkeelle yhteisen toiminnan vuoksi. Aikaisemmin on jo todettu, että toimijat eivät odota talkootyöstä ja yhteisestä toiminnasta palkkaa, vaan sitä ohjaa sisäinen motivaatio ja omat mielenkiinnon kohteet.

Deci & Ryanin kehittämän itsemääräytymisen teorian mukaan ihminen haluaa kokea toiminnassaan olevansa sisäisesti motivoitunut eli toimia omista lähtökohdistaan käsin, jolloin toimintaa ohjaavat ensisijaisesti tarve autonomiaan ja tarpeet kompetenssin tunteeseen ja yhteenkuuluvuuteen. Teorian mukaan

ihminen on pohjimmiltaan aktiivinen toimija, joka hakeutuu aktiivisesti häntä kiinnostavia asioita kohti. (Deci & Ryan 2000.)

Vapaaehtoisuuden kokemisen tarve toteutuu yksilön toiminnassa silloin, kun hän pystyy toimimaan sisäisen kiinnostuksensa mukaisesti. Autonomiaan liittyy myös aloitteellisuuden ja valinnanvapauden kokeminen. Sisäisen motivaation syttymiseen tarvitaan autonomiaa. Ulkoiset palkkiot ja arviointi johtavat usein sisäisen motivaation heikentymiseen ja vaikuttavat negatiivisesti myös luovuuteen, ongelmanratkaisuun ja siihen kuinka tietoa vastaanotetaan ja käsitellään.

Tässä työssä yhteiset tapahtumat ja kertaluontoiset yhdessä toteutetut toiminnot ovat sellaisia toimintoja, jotka saavat alkunsa tekijöiden sisäisen motivaation ja mielenkiinnon vuoksi Tulosten perusteella talkooperinne ja maaseudun yhteisöllisyys ovat edelleen voimissaan. Yhteisöllisyys ja talkooperinne ovat mutkatonta vapaaehtoista yhdessä tekemistä sekä positiivisten yhteisten kokemusten lähde. Vastauksissa on kuitenkin havaittavissa, että myös maaseudulla maailman muuttuminen vaikuttaa toimintaan ja yhdessä tekemiseen. Kyvykkyys ja tarpeellisuuden tunteen toteuttaminen ovat kuitenkin vahvasti esillä vastauksissa.

Ne kesäjuhlat nehän alko siitä, et nää nuoret isännät oli aatelu että täällä kylällä ei oo mitää. Meil oli ollu semmnen kuutamohiihto joskus reilu kymmenen vuotta sitten sinne tuli kirkoltaki toistasataa ihmistä kävi siinä, meinki lapset muistaa se oli tosi kiva tapahtuma oli kaiken ikäsiä lapset laski mäkeä ja aikuiset hiihti, se jäi niiku tauolle ja sit nuo nuoret isännät sano ku ei mitää oo kylän yhteistä järjestetää jotkuu kyläjuhlat et voijaa yhdessä olla, no sit ne pikkusen levis...(Haastateltava 11)

Kyvykkyuden tarpeen tunne tuo toimijalle tunteen pätevydestä ja tarpeellisuudesta. Tehtävien ja toimintojen pitäisi olla sellaisia, että ne ovat yksilölle sopivan haastavia ja mielekkäitä suorittaa. Toiminnasta saatavan palautteen sisältö vaikuttaa motivaation syntymiseen. Positiivinen palaute paransi toimijoiden sisäisen motivaation syntymistä, kun taas negatiivinen

palaute heikensi sitä. Deci & Ryan liittivät tämän huomion kompetenssin, eli pätevyyden tunteen syntymiseen, motivaation voimakkuuteen ja pysyvyyteen.

Yhdessä tekeminen, aktiivinen ja toimelias kyläyhteisö koetaan myös alueen vetovoimaisuuden ja olemassaolon edellytyksenä. Aktiivisuus voidaan nähdä sellaisena tekijänä, joka tuo koko yhteisölle ja alueelle tarpeellisuuden ja kyvykkyyden kokemuksia ja tunteen siitä, että ollaan edelleen olemassa ja tarpeellisia.

Yhteine semmonen tavote, varmaa liittyy tohon päätöksentekoonki, et jos tommonen kyläyhistys niiku tuo katoaa tosta, ni silloha tääl ei kukaa aja niit etuja. Nyt ku tulee tää maakuntahallinto, vielä se karkaa etemmäs, jos tääl ei oo semmosta, inhottaa sanoa et se ois niiko politiikka, mut se o yhteisten asioiden hoitoa, jos se täältä katoaa, ni sit edellytykset täällä kenekää kehittää toimintaa häviää. Vaikka tätä mie nyt rupeisin tässä tekemää, tai vaikka miu lapset tai kuka vaa tuoho rinteeseen, ruveta harrastaa ja elää täällä ja tuua verotuloja. Se tavote, että tän alueen asioita, on niiku se yhteine tavote, nii et siihe liittyy kaikki tien kunto, vaikka et ollaa niiku kartalla edelleen! (Haastateltava 15.)

Yhteenkuuluvuus on ihmisen perustarpeita, vaikka autonomian ja yksilöllisyyden tunteminen on keskeisessä roolissa tässä teoriassa. Yhteenkuuluvuudella ja yhteisöllisyydellä on rooli motivaation syntymisessä. Turvallisessa yhteisöllisyydessä on todettu syntyvän itsemäärätymisen teorian mukaista motivoitunutta toimintaa. (Deci & Ryan 2000.)

Vastausten perusteella yhteisten toimintojen hoitaminen koetaan mielekkääksi, mikäli se palvelee omia intressejä ja sisäistä motivaatiota. Talkoot ja yhteinen tekeminen on mukavaa ajanvietettä, mikäli se ei sido liikaa ja se koetaan mielihyvää ja sosiaalista kanssakäymistä ja yhteenkuuluvuutta edistävänä toimintana. Talkoot on myös tapa saada lisättyä oman elinympäristön viihtyisyyttä ja elinvoimaisuutta.

Östman (2014) kuvaa artikkelissaan Kylätalkoot: kun paikallisyhteisö sai yhteiskunnallisen merkityksen, talkoiden ja talonpoikaisyhteiskunnan historiaa ja merkitystä alueiden kehityksessä. Tutkimuksissa on hänen mukaansa todettu, että agrariiyhteiskunnassa asukkaiden, alueen, maan ja elinkeinon välinen

suhde on erittäin tiivis. Yhteisöllisyys ja yhteisöt ovat perinteisesti rakentuneet alhaalta ylös, työyhteisöt ja niiden rajat ovat olleet vapaita ja matalasti hierarkkisia. Östman lainaa artikkelissaan teoksesta *Bonde-Finland* ajatusta, jossa todetaan talonpoikaiskulttuuria leimaa yhteisöllisyys kautta maan. Tutkimuksissa talonpojat on esitetty yhteiskunnan rakentajina. (Östman 2014, 213-238.)

Östmanin artikkelissa kuvattu talkoo- ja yhteistoiminnan rooli on edelleen tärkeä osa kylätoimintaa ja yhteisen tekemisen roolia. Muutos on kuitenkin tapahtunut ja tapahtumassa myös maaseudun toiminnoissa.

Ennehän mentii tommosena penskana, sitähä mentii kylää eihä sitä tarvinnu kysellä eikä ilmotella sitä mentii koko konkkaronkka mihi päätettii millokkii mennä, nykysii se pitää sopia etukätee aika et millo vois, sitte hirvee härdelli ja sääätämine onko meil nyt siivottu ja voiko, ja toki väkikii vähenee. (Haastateltava 10.)

Jos aatellaa että vaikka kyläyhteisö järjestäs tapahtumia, ensiksii tällä hetkellä tuntuu, ettei oo sitä väkeä. Joka jaksais sitä toimintaa järjestää ja ainahan se tarvii myös taloudellista tukea se, mut että nekin voimavarat on rajalliset. Sitte taas niinku kunnalla tai muualla avustaa sitte että no ehkä sekin taas. Jos tää Geopark tois uudenlaisia näkemyksiä ja ihmisiä, ehkä nuorempiakin ihmisiä tänne maaseudulle! (Haastateltava 1)

Keskeistä itseohjautuvuusteoriassa on huomioida sisäisen ja ulkoisen motivaation ero. Teoria kuvaa ihmisen sellaisena olentona, että fyysisten perustarpeiden lisäksi ihminen tarvitsee tiettyjä psykologisia perustarpeita, eli kokemukset vapaudesta, kyvykkyydestä ja yhteenkuuluvuudesta. (Deci & Ryan 2000b.)

Itseohjautuvuusteorian avulla voidaan todeta, että kyläasukkaat ovat motivoituneita kehittämään oman alueensa luontomatkailu- ja geokohteita silloin kun toiminta on vapaaehtoista, sopivan haasteellista ja siihen liittyy sosiaalista yhteenkuuluvuutta lisääviä elementtejä.

Kulttuurista toimintaympäristöä kuvaavassa luvussa 4.1 digitalisaatio uuden aikakauden mahdollisuutena todettiin, että digitalisoitumisen myötä perinteiset

verkostot ja yhteisöt sekä niiden rajat hämärtyvät. Uudenlaiset tavat verkostoitua ja jakaa tietoa tuovat uusia mahdollisuuksia myös tämän tutkimuksen kylien toimijoille. Digitaalisuus ei vielä kovin vahvasti näkynyt näissä vastauksissa, mutta muutos voidaan kuitenkin huomata jo; kehittämiskohteita kartoitettaessa tekniikka ja uudenlaiset ajattelutavat ovat selkeästi näkyvissä. Alueilla oli jo aloitettu airbnb-majoituksen tarjoaminen, qr-koodien ja erilaisten sovellusten hyödyntämistä esimerkiksi reittiopasteissa mietittiin, työvaihtoa ja kansainvälistä työleiritoimintaa pohdittiin. Vaikka talkooperinne edelleen on elävää, maailman muutos tuli selkeästi esille vastaajien ajatuksissa.

7.3 Kuka toteuttaisi uusia toimintoja

Edellä listattujen paikallisten asukkaiden ideoiden ja ajatusten luonto- ja geomatkailukohteiden kehittämiseksi tarvitaan toteuttajia tai muuten ne jäävät vain hyviksi ideoiksi. Haastateltavilta kysyttiin, kuka heidän mielestään ryhtyisi toteuttamaan heidän mainitsemiaan toimintoj omalla asuinalueellaan. Vastauksissa tulivat esille alueella toimivat yhdistykset ja seurat, kuten; maa- ja kotitalousseura, Martat, nuorisoseura, metsästysseura, osakaskunta, seurakunta, kunta, lähetysseura.

Mää luulen, että se yhteisöllisyys on ollut varmaa tällä kylällä et se nuorisoseuratoiminta, maa- ja kotitalousseura, Martat ja metsästysseura, se oli jo silloin ku minä tulin se on niiku perintöä, täällä metsästysseura järjestää näitä talkoita ne on tehny talkoilla vaikka mitä ja kesäjuhlien järjestelyt on ihan talkoilla. (Haastateltava 11.)

Talkoot nähtiin toimintaa mahdollistavana työmuotona. Toiminnan organisoijana on joko yhdistys, seura tai muu toimija, jonka intresseihin kyseinen toiminta kuuluu. Toiminnan käynnistäjänä saattoi olla myös yksittäinen henkilö, joka kokee asian hänelle tärkeäksi. Toisessa tutkittavista kylistä oli toimiva kyläyhdistys, joka toimii yleisyhdistyksenä ja ylläpitää mm. kylätaloa. Toisessa kylässä ei ollut kyläyhdistystä.

Potentiaaliset toimintojen toteuttajat löytyivät kaikilla vastaajilla hyvin läheltä, yleensä oman asuinalueen, kylän sisältä. Kunta ja seurakunta olivat sellaisia toimijoita, jotka eivät olleet oman kylän alueelta. Yhdistys ilmoitettiin sellaisten

toimintojen toteuttajiksi, jotka olivat selkeästi johonkin tiettyyn toimintaan liittyviä, kuten; osakaskunta toteuttaa, kalastukseen liittyvät toiminnot. Usein yhdistys tai muu kokoava toimija ei kuitenkaan tuntunut olevan toiminnan alulle saava taho, tärkeämpää oli se, että toimintaa järjestetään.

Aktiivista tuossa on ne muutama henkilö mitkä näitten asioitten kans, tietysti on näitä vieny eteepäi. Ainahan ne vaatii jonku vetäjän, kyllä sitä yhteistä tekemistä pitäis olla. Tietysti maailma on muuttunu ja enne ihmiset oli enemmän tekemisissä keskenää mitä nykypäivänä se alkaa vähä niiku muuttumaa kaupunkimaiseks tää elämä täällä maalaki. (Haastateltava 10.)

Suurin osa toiminnoista ois kehitettävissä, mutta tekijöitä ei oikei ole myö ollaa nii vanhoja kaikki, et en tiä... tuo x.x (kyläyhdistyksen puheenjohtaja) on se touhunainen, mut ei sekään joka paikkaa kerkiä. Tääl on tosissaa se ikärakenne sellane, et nuorien on ollu pakko lähteä työn perässä pois. (Haastateltava 9.)

Mikä saa yksilöt toimimaan ryhmässä yhteisen tavoitteen puolesta? Yhteisen toiminnan käynnistämiseen tarvitaan motivaatio. Marjo Sinokki (2016) kuvaa motivaation olevan ihmisen toiminnan polttoainetta. Kun käyttäytyminen on motivoitunutta, se on päämäärähakuista ja tarkoituksenmukaista ja siihen liittyvät vapaaehtoisuus ja tahdonalaisuus. Usein ihmiset eivät ole tietoisia käyttäytymisensä syistä, joten motivaation tutkiminen on monimutkaista. Motiivit voivat olla tiedostettuja tai tiedostamattomia.

7.3.1 Luonto- ja geomatkailun kehittäminen tutkittavien kylien alueella

Luonto- ja geomatkailun kehittämisideoita kysyttäessä paikalliset asukkaat toivottivat matkailijat tervetulleeksi ja heillä itsellään oli runsaasti ideoita toteutettavaksi. Vastausten perusteella massaturismi ja luonnollisten olosuhteiden horjuttaminen koettiin selkeästi negatiivisena asiana.

Kehitysideat, tapahtumat ja yhteinen tekeminen ovat sellaisia toimintoja jotka saavat alkunsa yksilön sisäisen motivaation ja innokkuuden voimasta. Toimintaan ei liity selkeää ulkoista palkkiota. Palkkio saadaan esimerkiksi oman mielihyvän, iloisten kanssatoimijoiden ja yhdessäolon tai uusien harrastusten muodossa.

Luontomatkailu ja geokohteiden toteuttaminen tapahtuu lähes poikkeuksetta luonnossa. Haastelluista kaikki vastaajat omistivat vähintään asuin- tai vapaa-ajan asuntonsa tontin. Suurimmalla osalla oli hallinnassaan lisäksi metsä- ja peltoalueita, osalla vastaajista metsä ja pelto olivat osa tulonmuodostusta. Tämä vaikutti vastaajien ajatuksiin ja suhtautumiseen luonto- ja geomatkailun kehittämisessä.

Kyllä se varmaa ainakii jos siitä tehdä niiku bisnestä, ni kyllä se varmaa on jokaiselta maanomistajalta jonkiilaine paperi, vaikka nyt onkii ne jokamieheoikeudet mut sit ku sitä tehdää niiku bisneksenä. Ni mää haluan rinnastaa tän, et mun mielestä niiku toi marjanpoiminta mitä noi thaimaalaiset tekeeni se on vähä niku sama juttu, mun mielestä maanomistajalta, sitte jos siellä rynnittää isossa porukoissa, koska ei sit välttämättä ihmiset tajuu että jollai voi olla joku pieni taimikko se talsitaa tai jotai. (Haastateltava 3.)

Kyllä ne on sellasiia asioita niistä pitää avata suu ja neuvotella hyvissä ajoin, ettei sitte tuu mitää. Pelisäännöt pitää olla selvät se on semmonen luottamus, mieluummin varmistaa ja kysyy liian aikasin, ku menee tekemää ja liian myöhää, niistä saa äkkiä hyvän riidan naapurin kanssa aikaseksi, kun mennää selaselle harmaalle alueelle must on ihan niiku ystävällistä mennä varmistamaa. (Haastateltava 11.)

Tutkimukseen osallistuneiden mielipiteet maankäytöstä kuvaavat hyvin eroa sisäisen ja ulkoisen motivaation välillä. Maankäyttöön ja luonto- ja geokohteiden kehittämiseen liittyy ulkoinen motivaatio, joka on tässä tutkimuksessa usealla vastaajalla oma elinkeino sekä oman elinympäristön tasapainon säilyttäminen. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että maankäytön ja matkailun pelisäännöistä tulisi sopia maanomistajan ja toimijan välillä. Yleisesti suhtautuminen matkailuun ja jokamiehenoikeuksilla tapahtuvaan toimintaan oli positiivista.

Sitte se et, kun on talvi ni ei voi tietää onko pellolla tai metsässä istutuksia, mansikat ja pensaat kun on istutettu, mää moitin sitte et siel on kyllä lumen alla just istutetut pienet pensaat, sitte metsässä voi olla arvokkaat puuntaimet jotka on siellä, sitte ne mennää ja tallotaa ja katkotaa, ei se jokamiehenoikeus oo ihan yksoikonen asia et sillä voidaan saada paljon pahaa aikaseks. (Haastateltava 4.)

Omalla maalla tapahtuvaa matkailutoimintaa ei pidetty huonona asiana, kunhan yhteisistä toimintatavoista oli sovittu avoimesti. Pelisäännöt ja niiden sopiminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa koettiin toimintaympäristön ja ”naapurisovun” kannalta tärkeänä asiana. Suhtautuminen kaupallisessa mielessä tapahtuvaan toimintaan on pääosin myönteistä, vastauksissa ilmeni kuitenkin se, että kaupallista toimintaa (myös jokamiehenoikeuksilla tapahtuvaa) pidettiin sellaisena asiana, josta olisi hyvä sopia etukäteen, myös suurten ryhmien liikkumista omalla alueella pidettiin ei niin toivottavana toimintana.

Yks asia mikä nyt sitä jokamiehenoikeutee aiheuttanu närää viimevuosina, on just tuo marjankeruu, ulkolaisia kerääjiä liikkuu, on ollu joinai vuosina oikei paljokii. Siinä on se et kuka sen toiminnan järjestää, ni vastuu, sit ettei liian lähelle asutusta ei jätä roskia ja... kylhän tuolla metässä marjoja riittää minun mielestä joku kerää, mutta tuota et ne niiku sanotusti käyttäytymissäännöt pitäis olla selvillä. (Haastateltava 12.)

Jonkulaiset säännöt pitää olla, meiejn on pitäny ihan oikeesti ohjeistaa asiakkaita, jos me ollaan isompi matkailuyrityskeskittymä tässä ni emmä haluu et ihmiset on mulle äkeitä tai äreissä, et nyt ne tekee sitä tai kävelee tässä..., mut pitää olla joku roti siinä, ettei mennä liian lähelle, emmää itekää hauais, en haluais että joku tulee meijen pihalle marjoja keräämää. (Haastateltava 3.)

Paikallisten asukkaiden kehittämiskohteiden ideoissa tulee esille alkuperäisten elinolojen ja matkailu- ja turismielinkeinon yhteensovittamisen tärkeys. Asukkaat toivottavat matkailijat tervetulleeksi, kun heidän arkensa ja elinolonsa otetaan huomioon ja niitä kunnioitetaan.

7.3.2 Elinkeinotoiminta

Maatiloilla oma tuotanto ja jatkojalostus ovat toimintoja, joita harjoitettiin ja haluttiin kehittää. Maataloutta harjoittavat vastaajat näkivät omissa toimissaan myös matkailuun liittyviä mahdollisuuksia. Myös erilaiset matkailuun ja ravitsemukseen sekä suoramyyntiin liittyvät ideat tulivat esille vastauksissa. Näiden kehittäminen tuntui monen maatalous- ja matkailuyrittäjän mielestä kiinnostavalta, mutta ajan ei koettu riittävän uusien elinkeinomahdollisuuksien kehittelyyn.

Se (maidon suoramyynti) pitäis olla omanlainen tila siinä et se ois riskitöntä, siinä pitäis olla aina joku töissä, jos auto kaartaa pihaa ja ostais muutaman litran maitoa ni siu omat hommat keskeyy... Sit siinä on ne eviran säännöt ja kriteerit. (Haastateltava 2.)

...sit siin on se, että kyl meijen pitäis saada palkka siitä, kun ne (kouluryhmät) käy meillä, se vie työaika, se on jostakin se aika pois. Päiväkodit kun kävi ne oli keränny jotai kaks euroa / lapsi, sit ne toi semmosen kolikkopussin, mutta kyl se pitäis olla selvästi että sovitaan joku hinta joka laskutetaan ja näin et ei se voi olla. Niin et me annetaan omasta työajasta. Kaikkien työaika on kallista se minusta tässä... Mehän oltiin mukana siinä hankkeessa mikä oli tää hoivamaatalous tässä mein alueella, sit me jättäydyttiin pois siinä toisessa vaiheessa, katottiin et me ei kuitenkaa. Me ollaa niin kaukana noista kaupungeista et meil ei sitä volyyymia tänne niinku saatu... (Haastateltava 11.)

Vaikka uudenlaiset omaan elinkeinoon liittyvät kehittämisajatukset tuntuivat vastaajista kiinnostavilta, niiden eteenpäin viemiseen ei ollut riittävää motivaatiota. Tässä motivaation lähteenä toimi ulkoinen hyödyke, eikä sen koettu tarvittavaan panostukseen nähden olevan riittävä, joten toiminnon kehittäminen ei ollut tässä tilanteessa sellaista, että siihen olisi mahdollista ryhtyä.

7.4 Luovan prosessin systeemi

Mermelin & Poutasen (2017) mukaan; Flow-käsitteen luoja Mihaly Csikszentmihályi korostaa, että erilaiset sosiaaliset periaatteet ja kulttuuriset konventiot ohjaavat yksilöiden ja ryhmien luovaa toimintaa. Csikszentmihályin kehittämässä luovan prosessin systeemissä korostuu, että erilaiset sosiaaliset periaatteet ja kulttuuriset konventiot ohjaavat yksilöiden ja ryhmien luovaa toimintaa. Ennen tunnetun flow-käsitteen kehittämistä Csikszentmihályin luovuuden systeemistä luonnetta kuvaava malli tuli tutuksi 1980-luvulla. (Marmelin & Poutanen 2017.)

Luovan prosessin mallissa on kolme ulottuvuutta. Systeemisessä mallissa luovuus nähdään prosessina, jossa pitää huomioida yksilöllinen, kulttuurinen ja sosiaalinen ulottuvuus. Tämän tutkimuksen tuloksia voidaan tarkastella myös

luovana toimintana ja hyödyntää Csikszentmihályin luovaa prosessia uusien toimintojen kehittämisessä.

Luovan prosessin mallin ensimmäinen ulottuvuus on *yksilöllinen* ulottuvuus, se sisältää henkilön ominaisuudet taidot ja kokemukset. Tässä tutkimuksessa yksilön ulottuvuutta ajatellaan paikallisten asukkaiden näkökulmasta. Kuinka paikallisten toimijoiden ominaisuudet, taidot ja kokemukset saadaan näkyviin uuden toiminnan, luonto- ja geomatkailutuotteiden ja kohteiden suunnittelussa.

Toinen ulottuvuus mallissa on *sosiaalinen* ulottuvuus, eli kenttä. Se tarkoittaa aihepiiriin erikoistuneiden toimijoiden yhteisöä, joka määrittelee, onko luova toiminta merkittävää alalle. Esimerkiksi organisaatiossa luovuuden pitäisi tuottaa sille jotain hyödyllistä ja sosiaalisesti arvokasta. Tässä työssä sosiaalista ulottuvuutta geomatkailun tuotteistamisessa edustaa Saimaa Geopark Ry, matkailun kehittämisorganisaatiot sekä hanketoimijat.

Kulttuurinen ulottuvuus eli ala on luovan prosessin kolmas ulottuvuus. Se tarkoittaa sitä tietoperustaa sekä arvoja, sääntöjä ja toimintatapoja, joille luovuus käytännössä perustuu. Se on periaatteiden järjestelmä, joka ohjaa toimintaa yhteisössä. Tässä tutkimuksessa kolmannen ulottuvuuden muodostaa kylien ja asukkaiden toiminnallinen ympäristö ja tapa toteuttaa omaa luovuuttaan alueellaan.

Csikszentmihályin mallin kahden ensimmäisen ulottuvuuden toteuttaminen on suhteellisen yksinkertaista, toimijoiden kohtaaminen voidaan järjestää ja nykyaikaisessa tietoyhteiskunnassa välimatkakaan ei ole este yhteisen toiminnan aikaansaamiselle. Kolmannen ulottuvuuden mukaan saaminen voi olla jo haasteellisempaa.

7.5 Luovuudesta innovaatioksi

Kun luovuutta tarkastellaan sen erilaisten tuotteiden ja aikaansaannosten avulla, lähestytään innovaation käsitettä. Usein luovuuden ja innovaation käsitteitä käytetään toistensa synonyymeinä. Nämä on kuitenkin hyvä erottaa toisistaan, koska niillä on omat käyttötarkoituksensa prosessin eri vaiheissa. Luovuus kohdistuu usein prosessin alkuvaiheeseen, tuotteen tai toiminnan

alkuvaiheeseen ja ideointiin. Innovatiivisuus tulee mukaan prosessiin tuotteistamisen ja kaupallistamisen vaiheessa. Innovaatio syntyy, mikäli organisaatiolla tai muulla toimijalla on kykyä toteuttaa luovat ideat. Luovuus on sellaista toimintaa, joka tapahtuu sisäisten motiivien ohjaamana ja innovatiivisuus ulkoisten tavoitteiden ohjaamaa toimintaa. Kun ideoiden kehittäminen ja kaupallistaminen nähdään kahtena erillisenä vaiheena, havaitaan niiden vaiheissa tarvittavan erilaista osaamista. Näin ajateltuna luova työ käsittää ideoinnin, suunnittelun ja valmistelun taitoja, kun taas innovointiin tarvitaan toimeenpanon, tuotteistamisen ja kaupallistamisen kykyä. (Marmelin & Poutanen 2017.)

Paikallisten toimijoiden hyvien käytänteiden sopivaksi havaittujen toimintojen voidaan ajatella olevan luovia tapoja toimia. Ne ovat eläneet mukana arjessa ja perinteinä pitkiäkin aikoja. Kaikkea ei voi tai tarvitse tuotteistaa ja kehittää. Kuitenkin on olemassa sellaisia toimintatapoja ja kulttuurisia ominaisuuksia, joista eri alueilla sijaitsevat tai eri rooleissa (kehittäjäorganisaatio vs. paikallinen toimija) olevat toimijat voivat oppia ja kehittää omaa toimintaansa.

7.6 Tutkimuksen liittyminen aikaisempaan tutkimukseen

Uusien elinkeinojen kehittämistä ja niiden vaikutusta alkuperäisväestöön on tutkittu runsaasti. Tätä tutkimusta tehdessä on tutustuttu aiheeseen alkuperäisten asukkaiden ja heidän elinolojensa kehittämisen näkökulmasta, koska se on geomatkailun kehittämisen kulmakivi ja palvelee myös luontomatkailun järkevää strategista kehittämistä. Lisäksi aiheeseen on haettu näkökulmaa ihmisen käyttäytymistä tutkivista aiheista.

Saarinen (2005; 2007) toteaa, että verrattuna perinteiseen matkailutoimintaan ja matkailutuotantoon, luontomatkailun paikallinen kytkös on kiinteä. Kunnissa luontomatkailuaktiviteettien suhteellinen taloudellinen merkitys on suuri. Saarinen korostaa luontomatkailun merkitystä alueilla, joissa perinteisten elinkeinojen työllistävä asema on heikentynyt.

Hugginsin (2013), *Environmental Entrepreneurship, Markets Meet the Environment in Unexpected Places* teoksessa käsitellään elinkeinojen kehittämistä maailman köyhimmillä alueilla. Tutkimuksissa etsitään sellaisia

yrittäjyyden toiminnallisia ratkaisuja ja toimintamalleja, joiden avulla vaikeat ympäristöön, asukkaiden oikeuksiin, ja elinkeinoihin liittyvät ongelmat ratkaistaan kehittämällä paikallisväestön osaamista siten, että he pystyvät itse kehittämään uusia elinkeinoja omalla alueellaan. Vaikka kirja käsitteleeekin maailman köyhimpien alueiden elinkeinojen kehittämistä, sen ajatuksia ja toimintoja voidaan hyödyntää myös vaikkapa suomalaisessa luonto- ja geomatkailun kehittämisessä. Hugginsin viesti on, että suuret muutokset saavat alkunsa pienistä asioista. Hän osoittaa, että oppimalla paikallisista esimerkeistä ja sitomalla ne paikalliseen kehittämiseen ja tilanteisiin, voidaan saada huomattavia muutoksia etenemään.

Seija Tuulentie on tutkinut Saamelaisten oikeuksien toteutumista elinkeinojen kehittämisessä. Tuulentien (2017) artikkelissa: Destination Development in the Middle of the Sápmi: Whose Voice is Heard and How? on esitelty tutkimus, jossa tarkastellaan Kilpisjärven kylän asukkaiden alkuperäis- ja perinteisen elämäntavan toteutumisen sekä Akwé: Kon -sopimuksen toteutumista alueella. Tutkimuksen tuloksissa todetaan, että alueen alkuperäisten elinkeinojen, kuten porotalous ja uusien elinkeinojen kuten turismi, yhteentörmäykset johtuvat siitä, että alueen turismin kehittämisessä on huomioitu ainoastaan turismin kehittämiseen liittyvät asiat.

Edellä mainittujen tutkimusten näkökulmat ja saadut tulokset vahvistavat sitä ajatusta, että silloin kun halutaan saada aikaan kestäväää ja kehittyvää uutta toimintaa uuden kehittämisessä paikallisen väestön tietotaito on avainasemassa.

Ihmisten toimintaa havainnoitaessa psykologinen tutkimus ja ihmisen pään sisällä tapahtuvat asiat antavat paljon tietoa. Tämän tutkimuksen tarkoitus on etsiä motivaation syitä ja pohtia niiden avulla, kuinka Geopark luontokohteiden ympärille voisi rakentaa paikallisten asukkaiden kiinnostukseen pohjautuvaa toimintaa, joten psykologiseen tausta-aineistoon ei ole kovin syvällisesti paneuduttu. Motivaatioon vaikuttavien teorioiden lisäksi Martelan (2015) filosofinen pohdinta teoksessa; Valonöörit -sisäisen motivaation käsikirja tuo itseohjautuvuusteoriaan kolmen perustarpeen lisäksi neljännen perustarpeen, joka on Martelan mukaan hyväntekeminen.

Frank Martela ja Karoliina Jarenko ovat etsineet vastausta sisäisen motivaation johtamiseen, teoksessa *Draivi – voiko sisäistä motivaatiota johtaa*, jossa on pohdittu johtamista muuttuneessa maailmassa. Martela ja Jarenko päätyvät kuvaksessaan siihen, että muuttuvassa maailmassa johtaminen ei voi enää perustua ylhäältä tulevan käskyttämisen voimaan, vaan kaikkien organisaatiossa toimivien on osattava reagoida muutoksiin ja toimittava nopeasti muuttuneen tilanteen vaatimalla tavalla. Kirjoittajat toteavat, että muuttuneessa ympäristössä onnistuminen ei ole rakettitiedettä. Sisäisen motivaation perustekijät tunnetaan hyvin ja niihin voidaan vaikuttaa. (Martela & Jarenko 2015.)

Maailman muutokset ja sen mukana tulevat uudet asiat ihmisen arjessa ja työssä vaikuttavat monin tavoin yksilöön. Edellä mainituissa tutkimuksissa sekä tämän opinnäytetyön lähdeoteoksissa ihmisestä lähtevien tarpeiden huomioiminen tuntuvat olevan tärkeä asia uusien elinkeinojen toteuttamisessa. Pohdinta - osassa esitetään ajatuksia ja kehittämisehdotuksia siitä, kuinka työelämän uudenlaiset vaatimukset, luonto- ja geomatkailun kehittämistavoitteet ja paikallista väestöä motivoivat tavoitteet voidaan yhdistää uutta aikaansaavaksi toiminnaksi ja alueen sekä Saimaa Geoparkin kehittämiseen positiivisesti vaikuttavaksi tekemiseksi

8 Keskeiset huomiot tuloksista

Tässä luvussa on listattu lyhyesti keskeiset asiat, jotka helpottavat kehittämisprojektien toteuttamista. Kappale voi toimia eräänlaisena pikalistana kehittäjälle, esimerkiksi suunniteltaessa hankkeita ja sellaisia toimintoja, joissa tehdään yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa.

8.1 Onnistumisen edellytykset

- Uuden toiminnan käynnistämiseen tarvitaan motivoitunut tekijäjoukko. *Sisäinen motivaatio* saa mukana olevat yksilöt toimimaan yhteisen tavoitteen puolesta.
- Sisäisen motivaation perustekijät, *kyvykkyys, omaehtoisuus ja yhteisöllisyys* saavat yksilön sitoutumaan toimintaan. Sisäisen motivaation tuloksena syntyneen toiminnan tulokset ovat todennäköisesti kestäviä ja

into tekemiseen säilyy pidempään, kuin sellaisessa toiminnassa, josta sisäinen tekemisen ilo puuttuu

- Omaehtoinen osallistuminen edellyttää uusia osallistumismetodeja, joita todennäköisesti ei ole mahdollista keksiä ja kehittää virastoissa tai hankesuunnitelmissa.
- Toimijoiden ajatukset pitäisi saada mukaan jo mahdollista projektia tai hanketta suunniteltaessa. Tämä voi olla haastavaa, koska sisäisen motivaation esille saaminen ja motivoivien kehittämiskohteiden keksiminen vaatii hyvää paikallistuntemusta toimijoista ja alueesta, eikä näitä usein suunnitteluvaiheessa vielä voida osoittaa.
- Yhteisöllisyys ja talkooperinne ovat edelleen voimissaan, lyhytkestoinen ja kertaluonteinen yhdessä tekeminen innostaa ihmisiä yhteiseen toimintaan.

8.2 Haasteita

- Ihmisten arki on kiireistä, eikä yhteisten asioiden hoitamiseen välttämättä löydy motivaatiota.
- Aktiivitoimijoiden vähäinen määrä, samat toimijat tekevät paljon ja työmäärä saattaa paisua liian suureksi.
- Sosiaaliset periaatteet ja kulttuuriset konventiot ohjaavat yksilöiden ja ryhmien luovaa toimintaa, alueiden yhteisöllinen perinne ja kulttuuri voivat olla vahvat ja joissain tapauksissa rajoittavat uuden kehittämistä.
- Jos toimintaan sisältyy aktiviteetteja yksityisten henkilöiden hallinnoimilla maa-alueilla, pelisäännöt olisi hyvä tehdä selviksi mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

8.3 Mahdollisuuksia

- Sisäisen motivaation kanavoituessa oikeaan kohteeseen, kaikki on mahdollista.
- Silloin kun halutaan saada aikaan kestävä ja kehittyvä uutta toimintaa kehittämisessä paikallisen väestön tietotaito on avainasemassa.

- Ne toimijat, jotka kykenevät uudistumaan ja rohkeasti kokeilemaan uusia toimintatapoja, ovat rakentamassa siltoja kohti uudenlaista aikakautta ja uusia innovaatioita.
- Hajautuneiden ja vajaakäytössä olevien voimavarojen, sekä digitaalisaation ja verkostojen hyödyntäminen maaseudun kehittämistyössä tuovat uudenlaisia mahdollisuuksia toimintoihin.

Edellä listattujen edellytysten, haasteiden ja mahdollisuuksien lisäksi tämän työn tärkeimpänä antina on paikallisten toimijoiden ja toimintaympäristön kestävä kehityksen kunnioittaminen ja huomioiminen kaikessa tekemisessä. Tämä tiivistyy hyvin geomatkailua kuvaavaan määrittelyyn. Geomatkailu pyrkii maksimoimaan turismin mukanaan tuomat hyödyt kohteelle ja minimoimaan negatiiviset vaikutukset sekä rakentamaan vastuullista turismia, joka on strategisesti mietittyä ja mahdollisimman kestävällä pohjalla. Geomatkailun strategia on ymmärtää paikan lähtökohdat uuden rakentamiselle. Huonosti johdettu kehitystyö voi vahingoittaa paikkaa, mutta hyvin toteutettuna se voi tuottaa alueelle monenlaisia hyötyjä. (Tourtelot 2016.)

9 Yhteenveto

Saimaa Geoparkin luontokohteiden kylien alueella asuvien ihmisten motivaatioon kehittää luontomatkailu ja geopark -kohteita vaikuttaa Deci & Ryanin kehittämän itsemääräytymisen teoria. Teorian mukaan ihminen haluaa kokea toiminnassaan olevansa sisäisesti motivoitunut, eli toimia omista lähtökohdistaan käsin, jolloin toimintaa ohjaavat ensisijaisesti tarve autonomiaan ja tarpeet kompetenssin tunteeseen ja yhteenkuuluvuuteen.

Tulosten avulla saatiin vastaus tutkimuskysymyksiin; mitä paikalliset asukkaat pitävät tärkeänä oman alueensa luonto- ja geomatkailukohteiden kehittämisessä. Sekä mikä motivoi paikallisia ihmisiä kehittämään luontomatkailu- ja geomatkailu kohteita oman kotikylänsä alueella.

Teemahaastatteluun osallistuneet vastaajat olivat sellaisia toimijoita, jotka olivat aktiivisesti mukana kylien toiminnassa. Tulosten perusteella ei voida tehdä yleistyksiä, motivoiko kaikkia kylien asukkaita itsemääräytymisen teorian

mukainen toiminta ja sisäisen motivaation ilon ja nautinnon saaminen toiminnasta. Tulokinnassa on huomioitu vain teemahaastattelujen kautta kerätty tieto.

Pohdinta osassa saatu tutkimustieto liitetään toimintaympäristöön ja sen avulla etsitään mahdollisuuksia luonto- ja geomatkailun uusien toimintojen kehittämiseen.

9.1 Pohdinta

Tutkimukseen haastateltujen henkilöiden toimintaa ohjaavat itseohjautuvuusteorian mukaiset tarpeet, eli vapaaehtoisuus, kyvykkyys ja yhteenkuuluvuus. Tuloksista voidaan myös päätellä, että toiminta on varsin spontaania ja itseohjautuvaa, siinä voidaan nähdä talkooperinteestä pohjautuvia piirteitä alueelliseen itsenäisyyteen ja elinkeinon sekä asukkaiden väliseen tiiviiseen yhdessäoloon. Vaikka talkooperinne ja sen toimintatavat juontavat juurensa kuvassa 3 esitettyjen yhteiskunnan kehitysportaiden ensimmäisen askelman maailmasta, voidaan ne tämän tutkimuksen tiedon perusteella viedä taulukossa 1 kuvattuun merkitysyhteiskunnan toimintaympäristöön.

Kyliä toimijoiden vastauksissa tulivat esille yhteisöllisyys ja läheinen suhde luontoon. Sellaiset toiminnat, joista yksilö koki saavansa hyvää mieltä ja omia mielenkiinnon kohteita palvelevaa tekemistä, koettiin tärkeiksi ja tarpeellisiksi. Merkitysyhteiskunnassa ihmisen itseohjautumisen ja sisäisen motivaation tärkeys ovat keskeisessä roolissa. Talkooperinne on yhteistä tekemistä, joka on alhaalta johdettua ja itseohjautuvaa toimintaa. Sen tavoitteellisuus lähtee toimijoista itsestään ja se on usein erittäin motivoitunutta.

Ihmisten motivaatiota on yritetty tuoda näkyväksi erilaisten teorioiden avulla. Motivaation näkyväksi tekemisen tarkoitus on se, että sen avulla voitaisiin tuotteistaa luovuuden aikaansaaminen. Tämä ei kuitenkaan liene mahdollista. Vaikka alussa esitettyihin tutkimuskysymyksiin saatiinkin vastaukset, ei vielä näiden tulosten perusteella voida kehittää luovuudesta innovaatioksi - prosessimallia.

Jokainen luova prosessi on ainutkertainen. Teemahaastattelujen kylät olivat samankaltaiset paperilla, molemmissa oli myös paljon kiinnostavia ja merkittäviä kohteita, aktiivisia aikaansaavia asukkaita, jotka järjestävät tapahtumia ja kehittävät omaa elinympäristöään. Samankaltaisia kyliä on maassamme aivan varmasti paljon muitakin. Tulosten perusteella voidaan todeta, että kylän toiminta on sen asukkaiden näköistä ja alueen toimintakulttuurin muovaamaa. Toiminnan monistaminen ei onnistu, ilman että siinä huomioidaan alueen erityispiirteet; kulttuurin, historian ja sosiaalisen toimintakulttuurin tavat ja perinteet.

Luvussa 7.4 esitetyn luovan prosessin systeemin kolmannen ulottuvuuden hyödyntämiseen luontomatkailun kehittämisessä tarvitaan paljon aluetuntemusta. Kolmannen ulottuvuuden avulla tietoperusta sekä arvot, säännöt ja toimintatavat, joille luovuus käytännössä perustuu, selvitetään ja saadaan mukaan uuteen toimintaan. Siihen voidaan yrittää etsiä ratkaisua saatujen tulosten avulla.

Saimaa Geoparkin tai muun luontomatkailutoimijan haasteena ja mahdollisuutena on alueiden vankka yhteisöllinen perinne ja kulttuuri. Ne ovat periaatteiden järjestelmä, jotka ohjaavat toimintaa yhteisöissä. Kuten tässäkin tutkimuksessa on käynyt ilmi yhteisö saa aikaan melkein mitä tahansa, kun sen energia suuntautuu sitä motivoivaan kohteeseen. Jos tämä energia voitaisiin tuotteistaa ja saada aikaan se prosessimalli, jolla innovaatioita voisi monistaa merkitysyhteiskunnan tarpeisiin, maaseudun talkooporukat voisivat siirtyä kosteikoilta ja ladoistaan globaalien tietoverkkojen äärelle monistamaan omaa timanttista erityisosaamistaan niin halutessaan.

Johdannossa kuvatussa ennakko-oletuksessa työn toiseksi tavoitteeksi asetettiin tutkijan oman kehittymisen tavoite, joka toteutui. Ajattelun vapautuminen tapahtui tutkimuksen tuloksia analysoitaessa. Kehittämisen ajattelu sektoreina ja lokeroina vapautui ja toi tilaa uudentalaiselle oivallukselle tarpeesta lähtevälle toteuttamiselle.

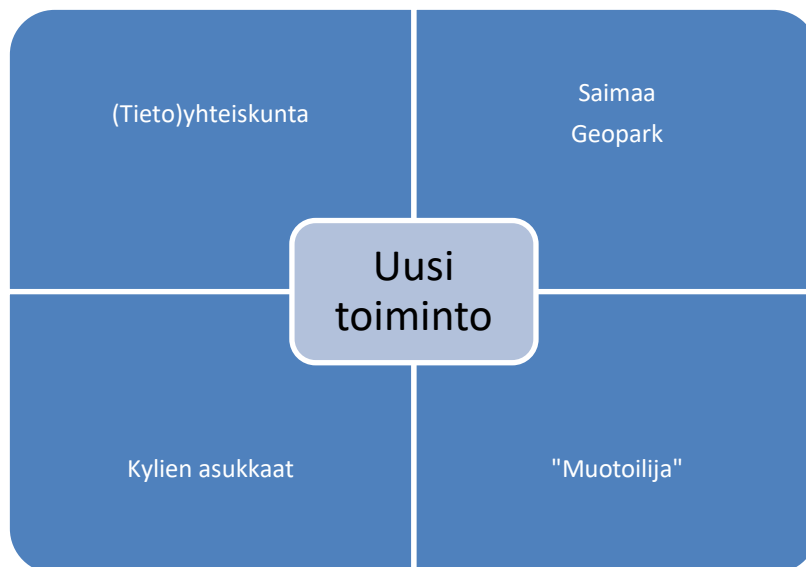
Teemahaastattelujen antia on päätynyt tämän raportin sivuille vain pintaraapaisu. Kahden kylän alueella on jatkuvasti toimintaa, joka ei välttämättä näy muualle, kuin oman alueen omaan toimintaan. Toiminta on kuitenkin sellaista, että se

motivoi ihmisiä ja saa heidät käyttämään arvokasta aikaansa yhteisten asioiden edistämiseksi. Vapaaehtoisen toiminnan hyvät käytännöt auttavat ymmärtämään sitä, miksi projektit joskus onnistuvat ja joskus taas eivät. Haastatteluiden perusteella välittyi kuva sellaisesta tekemisestä, jossa luovan prosessin kolmas ulottuvuus oli löytynyt.

9.2 Luovan prosessin kolmannen ulottuvuuden löytäminen

Jos luovan prosessin kolme ulottuvuutta toteutuvat kylien toimijoiden omissa toiminnoissa, miksei se voisi toteutua myös Saimaa Geoparkin tuottamissa luontokohteiden kehittämissuunnitelmissa? Tässä kohdassa tulee kiusaus piirtää prosessikaavio, jossa toimijat ovat siistissä rivissä, omissa lokeroissaan ja toteuttavat heille osoitettuja tehtäviä.

Tämän työn tuloksena olisi silloin yritys puristaa toimijat jälleen muottiin, jollaisesta tutkija lähti työn johdannossa pyristelemään pois. Tähän muottiin pyritään luomaan joustavat laidat, jotka mukautuvat toiminnan edetessä, muotin reunojen tarkoituksena ei ole toimia uusien ajatusten esteinä, vaan suuntaviivoina.

Kuva 6. Saimaa Geoparkin geomatkailukohteiden uusien toimintojen kehittämisen malli.

Kuvassa 6 esitetyssä mallissa on neljä toimijaa, jotka toteuttavat luovan prosessin kolmannen ulottuvuuden löytämiseen tarvittavaa tehtävää. Tässä

raportissa on kerrottu yhteiskunnan (kansalaisyhteiskunta), Saimaa Geoparkin sekä kylien asukkaiden tämänhetkisistä toimista sekä taustoitettu sitä, miksi kylien asukkaiden kotiseudulle olisi tarpeellista saada aikaan uudenlaisia elinkeinoja ja toimintoja.

Kylien asukkaat ovat oman alueensa asiantuntijoita, aikaansaavia ja omalla alueellaan verkostoituneita toimijoita, he ovat keskeisessä roolissa oman alueensa kehittämisessä. Tässä tutkimuksessa on myös selvitetty, että kylien asukkaiden toimintaa motivoi itseohjautuvuuden teoria, jonka toimintaa leimaavat tietoyhteiskunnan aikakauden työnteolle ja ajalle ominaiset piirteet.

Voitaisiin siis ajatella, että kylissä on jo olemassa merkitysyhteiskunnan tehokkaaseen toimintaan tarvittavat ominaisuudet, joita myös Saimaa Geopark voi hyödyntää oman toimintansa kehittämisessä. Saimaa Geopark Ry on osaltaan kylien toiminnan elävöittäjä. Se voi omalta osaltaan olla toiminnan mahdollistaja ja toteuttaa luovan prosessin toisen ulottuvuuden periaatetta, toteuttamalla geomatkailun periaatteiden mukaista paikallisten asukkaiden toiveet ja tarpeet huomioon ottavaa matkailun kehittämistä alueilla.

Neljäntenä osana tässä mallissa on muotoilija, joka on kuvassa kirjoitettu lainausmerkkeihin. Muotoilijalla tarkoitetaan tässä sellaista toimijaa, jolla on tarvittava ymmärrys kaikkien toimijoiden tavoitteista, tekemisestä ja kulttuurista. Muotoilija muovaa toimintakulttuurin sellaiseksi, että se vie kaikkien tavoitteita eteenpäin geomatkailun periaatteiden mukaisesti.

Malli näyttää helpolta ja sitä varmasti jo toteutetaan käytännössä monissa kehittäjäorganisaatioissa, yhdistyksissä ja muissa toimintaympäristöissä. Lainausmerkit ovat tässä mallissa se asia, johon huomio pitäisi kiinnittää. Tämä malli ei ole vielä valmis, tässä ”muotoilijan” toimintaa osaltaan ohjaa sama sisäinen motivaatio, kuin kylien asukkaita.

Tässä tutkimuksessa saatiin selville, että kylien asukkaiden toimintaa ohjaa sisäinen motivaatio, jossa ulkoiset palkkiot, kuten raha vaikuttavat negatiivisesti sisäiseen motivaatioon. Mallin ”muotoilija” on esitetty ulkopuolisena toimijana. Tässä ei ole selvitetty ulkoisen ”muotoilijan” vaikutusta toiminnan kehittämisessä, eikä sitä miten sisäinen motivaatio saataisiin ohjattua ulkopuolisen kehittäjän tai

”muotoilijan” toimintaan siten, että sisäinen motivaatio ja geomatkailun kehittämislle ominaiset piirteet säilyisivät käytännön toteutuksessa.

Haaste ja mielenkiintoinen jatkokehittämisen aihe olisi selvittää, kuinka esille tullut sisäisen motivaation aikaansaama voima saataisiin vietyä mukaan luonto- ja geomatkailun kehittämiseen ja sitä kautta uusiin palveluihin ja tuotteisiin. Silloin ”muotoilija” sanasta voitaisiin jättää heittomerkit pois. Eli selvitettäväksi jää edelleen, kuinka kylälaisten luovat ideat saadaan etenemään uusiksi innovaatioiksi, geomatkailun ajatusta toteuttaen.

Kuvat

Kuva 1. Opinnäytetyön rakenne, s.6

Kuva 2. Geomatkailukohteen kehittämisessä huomioitavat kokonaisuudet, s.11

Kuva 3. Yhteiskunnan kehitys maatalousyhteiskunnasta verkostoyhteiskunnaksi, 13

Kuva 4. Suomalaisen yhteiskunnan kolme päätoimintalohkoa, s.18

Kuva 5. Maslow'n tarvehierarkiateoria, Sinokin(2016) mukaan, s. 32

Kuva 6. Saimaa Geoparkin geomatkailukohteiden uusien toimintojen kehittämisen malli, s. 52

Taulukot

Taulukko 1, pitkäkestoisten kehityssuuntien vaikutus yhteiskunnan kehitykseen,
s. 16

Lähteet

Aro, J. 2011. Yhteisöllisyys ja sosiaalinen side. Yksilöllinen yhteisöllisyys: avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Artikkelit. Tampere University Press.

http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66235/yhteisollisyys_ja_sosiaalinen_side_2011.pdf?sequence=1 . Luettu 26.4.2018.

Destination Stewardship Center. 2018. <http://destinationcenter.org/geotourism/> . Luettu 26.4.2018.

Etelä-Karjalan Liitto. 2018. Etelä-Karjalan matkailustrategia 2015-2020: ”Taasha myö tavattii, tuutha sie vastakii”. <http://www.ekarjala.fi/liitto/wp-content/uploads/2015/10/Matkailustrategia-www.pdf> . Luettu 26.4.2018.

Hautamäki, A., Leppänen, J., Mokka, R. & Neuvonen, A. 2017. Katse ylös kuopasta mahdollisuuksiin: uuden ajan työ ja toimeentulo. Sitran muistio. https://media.sitra.fi/2017/01/12074435/Katse_kuopasta_muistio_fi1.pdf Luettu 25.4.2018

Hemmi, J. 2005. Matkailu, ympäristö, luonto: osa 1. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Helkama, K. 2015. Suomalaisten arvot: mikä meille on oikeasti tärkeää? Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Hiltunen, E. 2017. Mitä tulevaisuuden asiakas haluaa. (e-Pub – versio). Jyväskylä: Decendo Oy.

Huggins, L. 2013. Environmental Entrepreneurship: Markets Meet the Environment in Unexpected Places. Northampton: Edward Elgar Publishing Limited

Hyyryläinen, T., Pylkkänen, P., Suutari, T. 2012. Miten maaseutu vastaa tulevaisuuden kysyntään? Maaseutu Suomi-strategiassa -työpajaprosessin tuloksia. <https://media.sitra.fi/2012/06/19141555/Selvityksia67.pdf> Luettu 25.4.2018.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro Graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy.

Kansalaisyhteiskunta 2018.

<https://www.kansalaisyhteiskunta.fi/kansalaisyhteiskunta> . Luettu 25.4.2018.

Kiiski Kataja, E., Laine, P., Jousilahti, J. & Neuvonen, A. 2018. Hyvinvoinnin seuraava erä: ihanteet visiot ja ratkaisut. Sitran muistio.

<https://www.sitra.fi/julkaisut/hyvinvoinnin-seuraava-era-ihanteet-visio-ja-ratkaisut/#1-millaisin-ihantein-kohti-hyvinvoinnin-seuraavaa-eraa> Luettu 25.4.2018.

Leppälä, K. 2014. Innovaattorin opas: hyödynnä muutos ja hallitse yllätyksiä. Tallinna: Gaudeamus.

Maa- ja metsätalousministeriö 2018. Kansallinen metsästrategia 2025. <http://mmm.fi/kms> . Luettu 26.4.2018.

Malmelin, N., Poutanen, P. 2017. Luovuuden idea. Luovuus työelämässä, yhteisöissä ja organisaatioissa. (e-Pub-versio). Gaudeamus Oy.

Martela, F. 2015. Valonöörit: sisäisen motivaation käsikirja. Juva: Gummerus Kustannus Oy.

Martela, F., Jarenko, K. 2014. Sisäinen motivaatio. Tulevaisuuden työssä tuottavuus ja innostus kohtaavat. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 3/2014. https://www.eduskunta.fi/fi/tietoaeduskunnasta/julkaisut/documents/tuvj_3+2014.pdf . Luettu 26.4.2018.

Martela, F., Jarenko, K. 2015. Draivi: Voiko sisäistä motivaatiota johtaa? Helsinki: Talentum.

Metsäkeskus 2018. Kaakkois-Suomen metsäohjelma 2016 – 2020. <https://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/smk-alueellinen-metsaohjelma-kaakkois-suomi.pdf> . Luettu 26.4.2018.

Neuvonen, A. 2017. Edistyksen uusi kytkentä. Sitran muistio. <https://media.sitra.fi/2017/06/02160029/Edistyksen-uusi-kytkenta.pdf> . Luettu 26.4.2018.

Pitkänen, J., Penttilä, R., Pöllönen, P. 2015. Kaakkois-Suomen alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma 2014-2020: Mahdollisuuksien maaseutu – Kaakkois-Suomi. Raportti. <http://www.doria.fi/handle/10024/103660> . Luettu 26.4.2018.

Puustinen, A., Rouhiainen, U. 2007. Matkailumarkkinoinnin teorioita ja työkaluja. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Ryan, R. , Deci, E. 2000a. The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. Target Article https://selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/2000_DeciRyan_PIWhatWhy.pdf . Luettu 26.4.2018.

Ryan, R. , Deci, E. 2000b. Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. Artikkel. Contemporary Educational Psychology 25, 54-67.

Saarinen, J. 2005. Luontomatkailun kehittäminen ja tutkimus Suomessa. Metlan työraportteja. <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2005/mwp020-14.pdf> . Luettu 26.4.2018.

Saarinen, J. 2007. Contradictions of Rural Tourism Initiative in Rural Development Contexts: Finnish Rural Tourism Case Study. Teoksessa Taylor & Francis. Current Issues in Tourism. London: Routledge, 96-105.

Saimaa Geopark ry 2018a. <https://saimaageopark.fi> . Luettu 25.4.2018.

Saimaa Geopark ry 2018b. PowerPoint-diasarja. Saimaa Geopark.

Sydänmaanlakka, P. 2009. Jatkuva uudistuminen: luovuuden ja innovatiivisuuden johtaminen. Hämeenlinna: Talentum Media Oy.

Sinokki, M. 2016. Työmotivaatio: innostusta, laatua ja tuottavuutta. Helsinki: Tietosanoma Oy

Tilastokeskus 2018. <http://tilastokeskus.fi/tup/msind/msindaluetyypit.html> . Luettu 25.4.2018.

Tourtellot, J. 2016. The Geotourism Approach: an overview of implications and potential effects. Artikkele. <http://destinationcenter.org/geotourism/>. Luettu 26.4.2018.

Tuulentie, S. 2017 Destination development in the middle of the Sápmi: whose voice is heard and how? Teoksessa, A. & Müller, D. (eds) Arctic Indigenous Tourism. Tourism and Cultural Change 51, Channel View Publications, 122-136

UNESCO 2018. <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/earth-sciences/unesco-global-geoparks/> . Luettu 2.5.2018.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Visit Finland 2018. Suomen matkailustrategia 2020: 4 hyvää syytä edistää matkailutoimialojen kehitystä. http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2013/04/Matkailustrategia_020610.pdf . Luettu 26.4.2018.

Östman, A. 2014. Kylätalkoot: kun paikallisyhteisö sai yhteiskunnallisen merkityksen. Teoksessa: Markkola, P., Snellman, H., Östman, A. Kotiseutu ja kansakunta; Miten suomalaista historiaa on rakennettu. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Liitteet

Liite 1. Teemahaastattelun apupaperit

?

TAUSTATIEDOT

Nimi

?

Ikä

?

Asuinpaikka

?

Ammatti

?

Kuinka kauan olet asunut

?

Hallinnotonaa-alueita x kyllä x alueella?

?

Tuotatko / oletko tuottanut / suunnitteletko tuottavasi luontomatkailua kotikyläsi alueella?

?

Mikä motivoi kehittämään Saimaa-Geopark luontokohteita Oman kylän alueella?

?

- Koulutus, kehitysohjelmat, ympäristökasvatus, geologinen perintö, tutkimusyhteistyö
- Turismiin ja matkailuun liittyvät toiminnot
- Paikalliset tuotteet ja ruoka
- Ulkoilu- ja liikunta-aktiiviteettien kehittäminen
- Kulttuuristen voimavarojen ja perinnön hyödyntäminen
- Ympäristön suojeleminen ja kestävä kehitys

?

Kiinnostuksen kohteista jatkokysymykset:

Kuka tekisi?

?

?

?

?

Miksi?

?

?

?

?

?

Maankäytöstä sopiminen

Miten jokamiehenoikeuksien ulkopuolella tapahtuvista toiminnoista tulisi mielestäsi sopia luontomatkailun toimenpiteitä kehitettäessä?

?

